maĭ a patra ḑi porniră spre Bucurescĭ ca să ia în stăpânire ăst oraş, rĕmas fără apărare şi ocârmuire.

Este timpul să spunem aci că mare mirare, mare supĕrare şi mare turburare aduse în sufletul luĭ Caraiman neasceptata peire a Marieĭ şi mare jurămênt făcù d'aşĭ rĕsbuna contra asteĭ înşelătóre şi contra trădătoruluĭ Osman. Când sĕ făcù ḑiuă, trămise un amic să cheme pe favoriţiĭ sĕĭ, dar acesta sĕ întórse îndată şi 'ĭ spuse că ambele corturĭ sunt góle şi cu dosurile sfâşiate; nu credù spusele sclavuluĭ şi sĕ sculă şi alergă singur ca să sĕ încredinţeze cu propriĭ sĕĭ ochĭ. Sclavul spusese adevĕrul şi el pricepù îndată că a fost victima amăgiriĭ; cu tóte astea, după ce sĕ oţĕri în destuĭ şi după ce pronunţă miĭ de blesteme şi făcù miĭ de jurăminte, trămise iscóde să cerceteze în tabĕră prin tóte părţile, dar iscódele sĕ întórse înapoĭ cu veste că n'a găsit nimic, chemă la sine pe tóte santinelele, le ameninţă cu mórtea şi le ordonă să le spue pe unde aŭ dosit fugariĭ, dar toţĭ într'o voce spuseră jurându-sĕ pe Alah şi pe toţĭ prooorociĭ, că n'aŭ vĕḑut nimic; trimise şi gonacĭ ca să'ĭ urmăréscă, dar şi aceştia rĕmase fără ispravă. Furia luĭ n'avù margine, dar nu putù să facă alt decât să sĕ supue scriseĭ, conform datoriciĭ orĭ-căruĭ Musulman, şi să ascepte momentul potrivit de a'şĭ rĕsbuna. Trimise însă la Rusciuc pe eunucul sĕŭ favorit să caute pe Ţicalidi, dar şi acesta sĕ întórse cu veste că Grecul de maĭ multe ḑile nu sĕ află pe nicăerĭ. Noĭ scim unde sĕ afla el într'acel timp.

A patra ḑi Turciĭ porniră dela Giurgiu cam pe sub séră şi spre a sĕ apĕra de arşiţa ḑileĭ

și de ostenélă merseră tótă nóptea destul de încet; în diminéța ḑileĭ a patra apărură în culmea dealurilor despre Dunăre ale Călugărenilor, și maseră nóptea dincolo de pădure fără să le treacă de loc prin minte că dincóce la o palmă de loc sĕ află o armie întrégă. A doua ḑi când sĕ desceptară rĕmaseră încremeniți vĕḑênd la lumina cea îndoiósă a aurorii, movila opusă presărată cu o mulțime de oștire înșiruită în linie de bătae în capul căreia flutura stindardul român. Sinan Pașa vĕḑênd o cutezare așa de mare și de neasceptată, turbă de mânie și dete ordin ca să încépă numaĭ decât atacul spre a măcelări până la unul cu un moment maĭ curênd pe aceștĭ nesocotițĭ, care aŭ îndrăsnit să sĕ mĕsóre cu o putere înḑecită la numĕr. Bătălia începù în ḑiua de 13 August anul 1595 la șépte óre diminéța, dar nu fură Turciĭ aceia ce începură atacul ci Româniĭ; braviĭ oșteniĭ nu asceptară pe inimicĭ să urmeḑe ordinele Viziruluĭ lor, ci în numĕr de 8000 luptătorĭ, sĕ repeḑiră spre eĭ cu bravul lor Domn în frunte, trecură podul și sĕ aruncară cu mare furie asupra Osmanliilor.

Patru Pașĭ, Saturgi Mahomed, Haider, Hussein și Mustafa sprijiniră cu bărbăția astă năvălire furiósă și neasceptată, dar isbirea românilor fu așa de furiósă în cât cu tótă posițiunea Turcilor care era destul de priinciósă, silințele Pașilor rĕmase neroditóre, órdele păgâne rupseră șirurile și sĕ retraseră în neregulă, lăsând pe inimicĭ să ajungă până la cele d'întâĭ corturĭ ale tabereĭ umbrite de semi-lună.

Caraiman-Pașa vĕḑênd că ante-garda armateĭ sale înfrîntă amenința a părăsi în mânile

inimicilor nisce posițiunĭ cel puțin egale celor ocupate de Românĭ, alergă însoțit de oștĭ próspete; puse în mișcare formidabila sa artileriă, reanimă curagiul perdut și făcù pe fugarĭ a sĕ întórce înapoĭ și a sĕ lupta cu bărbăție. Bătaia într'o clipă lua proporțiunĭ marĭ și sĕ întinse peste tot frontul armateĭ. Artileria începù să verse foc și fer distrugĕtor fără încetare și ostenii să dea de foc împușcându-sĕ, luptându-sĕ cu îndărătnicie și amestecându-sĕ astfel în cât de maĭ multe orĭ nu s'a putut sci unde eraŭ Turciĭ, unde Româniĭ și cine era învinsul cine învingĕtorul.

În mijlocul acesteĭ crâncene încăierărĭ, sĕ întêmplă un accident fatal Românilor, asupra causeĭ căruia istoriciĭ nu sĕ potrivesc. Valter, Hammer și Enghel, pretind că prin o isbire puternică din partea Turcilor, iar necunoscutul, cronica Bălăcenéscă și Șincaĭ, basat pe maĭ multe documente și mărturiĭ contimporane, susțin că prin trădarea*) luĭ Albert Kirali care comanda

*) Astă versiune pare maĭ probabilă din causă că toțĭ contimporaniĭ, chiar Nemțiĭ, susțin că în acele momente n'a cădut tot câmpul Românilor în mânile Turcilor și după regulele de resbel este sciut ca artileria nu sĕ așadă numaĭ într'un singur punct, ci ocupă maĭ multe posițiunĭ avantagióse, maĭ cu sémă ca acel loc avea maĭ multe înălțimĭ și artileria Română era compusă din maĭ multe bateriĭ. Așa dar fără un act de rea voință saŭ incapacitate manifestată comandantul artilerieĭ nu putea ocupa numaĭ o singură posițiune și prin urmare nu putea cădea artileria întrégă în mâna Turcilor, fără a fi Româniĭ învinșĭ saŭ cel puțin scoșĭ din posițiunile lor. Descrierea evenimentelor ce aŭ urmat ne constată că Româniĭ perdênd tunurile nu 'șĭ-aŭ perdut posițiunile. Remâne dar evident că Kirali, contrar. regulilor de resbel și a disposițiuneĭ terenuluĭ compus din maĭ multe dealurĭ a aședat tóte bateriile pe un singur deal și aceasta de sigur în momentul încăierăriĭ, prin urmare reaua voință remâne manifestă.

artileria și care sĕ bănuia a fi în înțelegere secretă că partisaniĭ luĭ Alexandru Vodă, de odată artileria română tăcù căḑênd în puterea Turcilor care numaĭ decât întórse gurile spre foștiĭ eĭ stăpânĭ. Astă întêmplare ne așteptată făcù pe Românĭ ca sĕ șovăiască, dér nu descuragiă pe Mihaĭ, ci din contră îl animă maĭ mult și îl făcù să sbóre unde era pericolul maĭ mare, să năvăléscă din noŭ asupra.

Într'acest timp, braviĭ căpitanĭ aĭ mareluĭ eroŭ făceaŭ minunĭ de vitejie și sĕ sileaŭ în tot chipul a devenì demnĭ de șeful lor. Radul Putoianul nu sĕ lăsa cu nicĭ un chip să rămâe maĭ pe jos de camaraḑiĭ Turcilor, să'șĭ amestece și maĭ mult falangele cu ale păgânilor, să încépă o luptă saŭ maĭ bine o măcelărire teribilă pept la pept și cu chipul acesta să facă artileria a devenì nefolositóre. Tunurile turcescĭ tăcură căcĭ nu sĕ maĭ putea deosebì inimiciĭ din amicĭ; asemenea și puscele; dar începură să sĕ auḑă cu înverșunare pistólele, săbile și iataganele care pricinuiră așa de mare omor și stricăciune între Păgânĭ, în cât aceștia sĕ vĕḑură siliți a face un paș înapoĭ. Călărimea română, observând acésta fugărì armia păgână, iar Maria brava amazonă, uitându-șĭ sexul, însuflețî admirațiunea tuturor prin conduita sa maĭ pre sus ca eroică. Aci o vedéĭ sburând peste felurite pericole și prin plóe de glónțe dela un cap la cel-alt al câmpuluĭ ca să comunice ordinele Șefuluĭ General, aci întra în pericolele cele maĭ grele spre a sĕ rĕsboì ca un brav, aci înfrunta mórtea cu inimoșie ca să tragă vre-un rănit din mijlocul amesteculuĭ. Cu tóte acestea ea nu era mulțămită, căuta

pretutindenĭ cu ochiĭ pe presupusul răpitor al iubituluĭ eĭ Mîrza, sĕ vîra în șirurile păgâne ca să'l întâlnéscă și sĕ oțĕrea cu ciudă căcĭ nu putea rĕușì a'șĭ îndeplinì dorința.

Într'acest timp lupta urmà cu aceiașĭ înverșunare, Turciĭ recăpĕtară terenul perdut, ajutațĭ fiind de împrospătarea oștilor, ceca ce nu putea face Româniĭ, reînpinse pe inimic înapoĭ, dar perdură și douĕ tunurĭ Românescĭ, care revenіră iarășĭ în mânile Românilor. Nemțiĭ și Unguriĭ cu dovedita lor parțialitate susțin că Albert Kirali a repurtat ăst triumf, iar Româniĭ și strĕiniĭ imparțialĭ, între cariĭ și Francesul D'Ambry susțin că astă faptă gloriósă fù urmată de cătră Românĭ. Astfel a urmat lupta de dimineață pănă séra, biruitoriĭ rămêind adesea biruițĭ și biruițiĭ devenind biruitorĭ, rĕsboindu-sĕ însă ambele părțĭ cu mult curaj, fiind ajutațĭ Turciĭ de mulțimea numĕruluĭ, iar Româniĭ de tăria curajuluĭ lor. În fine pe sub séră, mână de ómenĭ a Românilor, năbușită de noianul mulțimeĭ inimicilor, împuținată de numĕrósa lor artilerie, începù a sĕ retrage, dar nu învălmășindu-sĕ, dar nu perdêndu-șĭ șirurile, dar nu ca o hordă de fugarĭ, ci în tóte regulele dictate de strategie, într'un mod frumos, și metodic.

Spre a nu sĕ lăsa să fie împresurațĭ de cătră Turcĭ, sĕ înșiruiră în forma unuĭ triunghiŭ cu șirurĭ îndoite, care avea ochiĭ pretutindenĭ, presentând pepturĭ gata de apĕrat în tóte părțile și începură a sĕ retrage luptându-sĕ mereŭ, fără a arĕta dosul inimicilor. După prevederile luĭ Mihaĭ și a consilierilor sĕĭ strîmtórea loculuĭ unde sĕ da bătaia, pădurile și dealurile ce'l în-

cunjura și maĭ ales podul, favorisară de minune retragerea Românilor și împedecară pe Turcĭ d'așĭ desfășura puterile spre a-ĭ împresura.

Retragerea luĭ Mihaĭ nu era decât numaĭ o tactică de strategie ca să vîre pe Turcĭ în strîmtóre și să câștige timp până să soséscă corpurile de reservă, pe care le chemase prin ștafete într'adins.

Acel moment fù unul din cel maĭ primejdios din câte a înfruntat Românismul de când sĕ luptă din secoliĭ secolilor în contra apăsătorilor lor!.... treĭ puterĭ care de care maĭ puternice îl combătea cu înverșunare adecă: mulțimea Turcilor, fómea și oboséla; ăștĭ treĭ îngrozitorĭ inimicĭ ar fi putut face să șovăéscă, să sĕ descurajeze și să sĕ desorganiseze, orĭ-ce oștén d'ar fi fost chiar un eroŭ. Bătălia era aprópe perdută, căpitaniĭ disperațĭ, Turciĭ sigurĭ de victorie și reservele nu maĭ sosiaŭ. Cu tóte astea Mihaĭ nu perdù curajul; el avea încredere în Dumnedeul apĕrător al Românieĭ care nicĭ-odată nu ne-a părăsit; acel Dumnedeŭ avù într'acel minut milă de astă sentinelă perdută a latinismuluĭ în noianul barbarilor, nu voì să piară sub călcâiul păgânuluĭ astă țară plină de vitejĭ și îĭ întinse mână de ajutor. Reserva de sub comanda Banuluĭ Mihalcea precedată de vitéza amazonă, care numaĭ decât sburà sub plóia de glónțe și săgețĭ acolo unde o mâna datoria, îndată ce primise ordinul luĭ Vodă ese de-odată din pădure, năvălesce cu furie spre aripa stângă a Turcilor, o face să sĕ retragă în vălmășélă spre centrul operațiuneĭ, chiar în momentul când Turciĭ sĕ credeaŭ sigurĭ de victorie, și risipesce, într'o clipă tóte

planurile luĭ Sinan, care orênduise pe Hasan Paşa şi pe Mihnea Vodă să ocoléscă pădurea şi să lovéscă pe inimic pe la spate.

Mihaĭ vĕḑênd amestecul ce a produs între inimicĭ atacul luĭ Mihalcea, reia ofensiva, lovesce cu furie centrul comandat de însuşĭ Sinan Paşa, trimite pe căpitan Cocea cu patru sute Ungurĭ şi Cazacĭ pedestri ca să isbéscă pe vrăşmaşĭ pe la spate, iar Albert Kirali aşeḑà cele două tunurĭ pe o înălţime favorabilă, le îndreptà spre pod şi amenință cu trăsnitórele lor gurĭ pe inimic chiar în momentul când sĕ pregătea să trécă podul.

Vĕḑênd că sórta începe a-ĭ surîde într'un mod favorabil, că oştirea redobândesce curajul perdut, marele Mihaĭ sĕ decide a întreprinde o faptă de mare eroism, care să ridice vaza óstcĭ sale şi sĕ descurajeze pe Turcĭ, şi hotărăsce a sĕ sacrifica pe sine pentru fericirea ţăriĭ luĭ şi a cumpĕra victoria cu pericolul vieţiĭ sale. Indată ce trecù prin mintea sa astă hotărîre sublimă, marinimosul Domn ridicà ochiĭ către cer, îl invócă în fundul inimeĭ sale ca să-ĭ vie în ajutor şi dă pintenĭ ageruluĭ sĕŭ cursier, smulge o secure grea şi ascuţită din mânile unuĭ oştean, sĕ aruncà spre colónă în mijlocul căreia fâlfăia sfântul Sangeac al Islamismuluĭ, începe să dobóre în drépta şi în stânga tot ce i sĕ împotrivesce, îşĭ face o cale largă şi presărată cu leşurĭ în şirurile inimice şi dă năvală înainte.

Curagiósa Maria, fără a sĕ teme de mórte, sbóră cea dintâiŭ în urma Domnuluĭ eĭ, Radu alérgă după ea şi ceilalţĭ căpitanĭ fruntaşĭ îl urmézĕ fără zăbavă. Inaintea sa fâlfăie stégul

credinței, sfântul Sangeac al Musulmanilor, a căruĭ vedere înflăcăréză inimele Turcilor cele maĭ amorțite și prefăcù în eroĭ cele maĭ netrebnice ființe. Unde sbura el sbura și biruința, pe unde trecea el trecea și cósa morțiĭ, unde se ivea el, vitejia românéscă era înfrântă.

Mihaĭ cu ochiul sĕŭ de șoim, vĕḑù în mijlocul amestecululuĭ și fumuluĭ orbitor acéstă minune gróznică, și sburà spre acel stég nenorocit, ca să pue în luptă noroc cu noroc, fanatism cu fanatism, prestigiul numeluĭ sĕŭ cu prestigiul numeluĭ luĭ Mohamed.

Maria sburà înainte-ĭ, spintecà cu peptul caluluĭ sĕŭ pânza de lăncĭ și iatagane ce-ĭ sta în cale și-șĭ sĕmână calea cu leșiurĭ spre a rĕsbi nu până la stég, a căruĭ virtute îĭ era necunoscută, ci spre acela ce-l purta, în trăsurile căruia recunoscù pe însușĭ Caraiman Pașa, acela ce o răpise din casa sa părintéscă, acela ce o ținuse atâta timp închisă în palaturile sale, și maĭ cu samă acela, ce după spusa greculuĭ, o lipsise de bunul sĕŭ cel maĭ neprețuit, îĭ răpise pe Mîrza, scumpul eĭ logodnic. Îĭ ertase tóte relele câte-ĭ făcuse eĭ, îĭ ertase răpirea sa, îĭ ertase asemenĭ și închisórea pentru că se scăpase de ele, dér perderea iubituluĭ inimeĭ sale nu putuse sĕ i-o erte și murea de nerăbdare ca cu o clipă maĭ curênd să-ĭ sórbă sângele și sĕ isbêndéscă prin mórtea cea maĭ crudă mórtea odoruluĭ sĕŭ.

Când sĕ vĕḑù față în față cu el scóse un țipet de leóică, ridicà gréua sa spadă ca să-l isbéscă cu delicata dar vânjósa sa mână, dar o mână maĭ ageră și maĭ vîrtósă îĭ apucà înainte, despicà capul Pașiĭ cu o lovitură de topor,

îl rĕstórnă la pămênt şi-ĭ răpesce stégul din mână. Acea mână fù a luĭ Mihaĭ!*)

— Ah! stăpâne, strigà fata cu oţărire, m'aĭ lipsit de singura bucurie ce maĭ puteam gusta, m'aĭ lipsit de plăcerea ce aveam d'a smulge cu însuşĭ mâna mea viaţa acestuĭ nelegiuit, care mĭ-a răpit tótă viaţa în nădejdea mea.

— Nu te plânge, căpitan Marine, rĕspunse Vodă fără a înceta d'a doborî pe ceĭ ce cutezaŭ a i sĕ împotrivi, căcĭ în minutul când ţara este în primejdie, nu este vreme d'aţĭ vedea de rĕsplătirĭ singuratice, ci d'aţĭ jertfi tóte gândurile şi dorinţele în folosul moşiĭ obştescĭ.

— Aĭ dreptate, Măria Ta, iartă-mĕ, rĕspunse fata tresărind de bucurie că primise dela Domnul eĭ, pe lângă o blândă mustrare, şi un rang militar şi un nume bărbătesc ce-ĭ lipsea. După ce rostì aste cuvinte scóse un ţipĕt de gróză, sburà ca o săgétă spre drépta şi rĕsturnà la pămênt fără viaţă un ianicer ce tocmaĭ întinsese puşca spre Mihaĭ şi era gata să facă foc.

— Iată că ţĭ-aĭ rĕsplătit mântuindu-mĭ viaţa, suntem acum plătiţĭ, ḑise Vodă suriḑênd.

Cât ţinù astă mică convorbire multe capete de turcĭ fură spintecate, sdrobite şi retezate, multe tunurĭ şi trofee fură adunate de cătră Românĭ şi multă desordine sĕ cauzà între Turcĭ. Luarea steaguluĭ sfânt de cătră inimicĭ fù ca o lovitură de mórte pentru bărbăţia musulmanilor, şi asemenea faptă eroică urmată numaĭ de câţĭ-va ómenĭ, fù pentru nenorocoşiĭ Turcĭ ca o urgie pedepsitóre trimisă de Alah ca să-ĭ nimicéscă. Când vĕḑură pe duşmanĭ fugind ruşinaţĭ şi pe Domnul lor întorcêndu-sĕ în mij-

*) Ilustraţiunea veḑĭ pag. 113.

locul vitejilor sĕĭ, urmat de căpitaniĭ sĕĭ toţĭ nerăniţĭ şi toţĭ încărcaţĭ cu prădĭ, Româniĭ tresăltară de bucurie şi inimoşia lor sĕ îndecì, iar când vĕdù deciurile de miĭ de vrăşmaşĭ fugind ruşinaţĭ înaintea a câtorva miĭ de vitejĭ, bucuria nu maĭ avù margine. Insuşĭ Kirali sĕ mirà, căcĭ într'acel moment frumos nimenĭ nu maĭ putea fi trădător.

Sinan, vĕdênd acéstă faptă neaşteptată, vĕdênd descurajarea crescêndă a oştilor sale, şi vrînd să-ĭ îmbărbăteze urmând esemplul luĭ Mihaĭ, ia ofensiva şi trece podul; dér deodată sĕ vede isbit în faţă de Mihaĭ, în dos de căpitan Cocea, care rĕuşise a trece la spatele Turcilor prin desişul unuĭ zăvoĭ, fără a fi zărit de nimenĭ şi în flancul drept de tunurile luĭ Kirali, care loveaŭ în mulţimea cea désă a Turcilor ce sĕ grămădise în strâmtóre spre a urma pe şeful lor. În zadar Ianiceriĭ sĕ împotrivesc cu sumeţie, în zadar artileria sĕ silesce a împrăscia gróza în duşmanĭ prin trăsnetele tunurilor lor, căcĭ celelalte cete isbite de aste întreite şi pe neaşteptate loviturĭ, încep a sĕ risipi, a da dosul cu iuţélă şi confusiune şi a tîrî după eĭ şi pe ceĭ ce aŭ încă inimă d'a sĕ maĭ lupta.

Toţĭ sĕ grămădiră uniĭ peste alţiĭ spre pod ca să-l trécă înapoĭ şi să scape cu viaţă, dar neputênd încăpea toţĭ pe el, începură a sĕ disputa, care de care să trécă maĭ ântêĭ şi produseră o confusiune teribilă. Ceĭ maĭ înfricoşaţĭ cariĭ nu putură rĕuşi să trécă podul, săriră în băltac, sĕ înomoliră în noroiŭ şi periră înecându-sĕ în mocirlă. Haider, Husein, Mustafa şi alţĭ Paşĭ însemnaţĭ periră în negrele ape ale Neajlovuluĭ. Insuşĭ Sinan Paşa, tîrît fiind de aĭ

sĕĭ în iuţéla fugiĭ, fù călcat în picióre le cailor şi cădù după pod în apă. In repeḑiciunea căderiĭ sĕ isbi cu putere de parmaclîcul poduluĭ şi perdù doĭ dinţĭ de dinainte.

S'ar fi ales praful de bĕtrânul Vizir, ar fi perit şi el în baltă, saŭ ar fi căḑut prins în mânile Românilor, décă n'ar fi sărit un spahiŭ anume Hasan şi nu l'ar fi scos de pĕr din nomolul amestecat cu apă şi cu sânge; de atuncĭ acest spahiŭ purtà numele de Baltagiŭ. Vestea morţiĭ Viziruluĭ sĕ împrăştià îndată în şirurile turcescĭ, îndoesce confusiunea şi pune pe gónă şi pe ceĭ ce maĭ cutéză ca să sĕ apere; Româniĭ îĭ gonesce ca pe nisce vite spre zahana şi îĭ înghesuesce în fatala strîmtóre. Hasan Paşa şi Mihnea Vodă, aflând de mórtea Viziruluĭ şi înfrângerea oştilor luĭ, sĕ spăimêntéză fórte şi o rupe la fugă umilíţĭ şi amărîţĭ.

Imbătaţĭ de gloria triumfuluĭ, Româniĭ învingĕtorĭ, uitând fómea şi oboséla, năvăliră în tabĕra inimică şi urmară a măcelări şi prăda tot ce găsea în cale, fără a avea témă de întunerecul nopţiĭ ce sĕ împrăsciase negru şi burniţos şi de mulţimea inimicilor ce era încă maĭ mult ca îndoită decât eĭ.

Mihaĭ nu sĕ lasă maĭ pe jos de oşteniĭ sĕĭ, ci sĕ preumblà mult timp prin tabĕra turcéscă căutând pe Sinan despre a căruĭ sórte nu aflase şi provocând pe toţĭ căpitaniĭ ce întâlnea ca să sĕ rĕsboiască cu el în luptă singulară, fără să dobêndéscă alt resultat decât fuga şi numaĭ fuga. Insă-şĭ Hasan Paşa fugì dinainte-ĭ şi sĕ duse a-şĭ ascunde ruşinea într'un crîng vecin de unde nu eşì decât numaĭ a doua ḑi. După ce vĕḑù că sĕ înoptéză de tot, lupta încetéză

cu desăvêrşire şi resbelul sĕ schimbà într'o măcelărire crudă, bravul căpitan dete ordin de retragere. Oştenii sĕĭ părăsiră locul de luptă cu părere de rĕŭ dar cu supunere şi îl urmară încărcaţĭ de nenumĕrate trofee, provisiunĭ, muniţiunĭ şi prădĭ de mare preţ. Maria drept orĭ-ce trofeŭ nu luà alt decât capul luĭ Caraiman, pe care-l despărţì singură de corp, îl legà de pĕr de oblîncul caluluĭ şi sĕ retrase urmând pe Domnul sĕŭ. Ajungênd în tabĕră, luà un ac şi după cum spune legenda, începù să înţepe ochiĭ răpitoruluĭ sĕŭ şi să-ĭ dică:

— Voĭ sunteţĭ vinovaţĭ, căcĭ voĭ m'aţĭ vĕdut, voĭ m'aţĭ plăcut şi voĭ m'aţĭ făcut nenorocită.

După asta chemà doĭ cânĭ, dete fie-căruia câte o parte din astă ţéstă spintecată de toporul luĭ Mihaĭ şi privind cu bucurie cum o sfâşia câniĭ dise suridênd într'un chip fioros:

— Precum tu aĭ dat perdăriĭ pe logodnicul meŭ şi i-aĭ dat trupul spre mâncarea cânilor, căcĭ de îngropat nu l'aĭ îngropat, aşa îţĭ daŭ şi eŭ capul tĕŭ spre sfâşierea cânilor.

Intr'acest timp, Româniĭ numĕrară perderile ce aŭ simţit şi prădile ce aŭ cădut în mânile lor; aprópe dece miĭ de Turcĭ rĕmaseră într'aceea séră morţĭ pe câmpul de rĕsboiŭ, iar Româniĭ perduse maĭ bine de o mie de oştenĭ şi câştigase pe lângă bogate providiunĭ o mare cantitate de muniţiune şi multe lucrurĭ de preţ, puscĭ nenumĕrate, miĭ de arcurĭ şi tolbe cu săgeţĭ, vr'o treĭ-decĭ de tunurĭ şi maĭ presus de tóte Sangeacul cel verde al luĭ Mohamed, stema cea maĭ de preţ a musulmanilor, pe care până atuncĭ turciĭ nu-l perduse nicĭ-odată.

După victorie Mihaĭ chemà la sine pe tóte

căpeteniile oştenilor şi le cerù părerea; uniĭ fură de opiniune să continue şi a doua ḑi lupta, alţiĭ să aştepte o ḑi de odihnă, el însă le spuse că e de nevoie a sĕ retrage în locurĭ strîmte ca să-şĭ redobândéscă puterĭ, fiind-că oştile sale aŭ ostenit fórte mult, şi că să aştepte ajutórele promise, căcĭ perderile ce aŭ încercat eraŭ destul de simţitóre, iar Turciĭ aŭ rĕmas încă destul de numĕroşĭ, spre a repara a doua ḑi ceea ce a perdut în ajun. Mihaĭ cu părere de rĕŭ îşĭ dete astă opinie, dar n'avù ce face, căcĭ evidenţa lucrurilor era de faţă, şi el nu era din aceĭ ómenĭ care să închiḑă ochiĭ şi să adórmă pe lauriĭ dobândiţĭ.

A doua ḑi cum sĕ făcù ḑiuă în loc d'a rencepe lupta, saŭ maĭ bine góna precurmată de negura nopţiĭ, Mihaĭ ca să înşele luarea aminte a Turcilor, puse înaintea tabĕriĭ maĭ multe tunurĭ şi ordonà să dea maĭ multe salve de artilerie care nu încetară până ce nu pornì cu totul oştirea; după aceea plecară şi tunariĭ fără să fie ḑăriţĭ de Turcĭ, căcĭ atmosfera era înfăşurată într'o ceaţă deasă şi lor nu le era aminte să sĕ ocupe de ceea ce făceaŭ inimiciĭ când nu-ĭ supĕra, ci cum să sĕ apere cu folos în cas d'aĭ maĭ ataca.

Intr'aceea ḑi Româniĭ, cu tóte că eraŭ prăpădiţĭ de ostenélă merse aprópe cu pas gimnastic, îmbucând câte ce apuca fără să stea din umblet şi odihnindu-sĕ pe rênd în carĕle ce-ĭ urma. După ce trecù Argeşul pe podul de vase întins de eĭ, îl stricară şi îl luară cu dênşiĭ şi érăşĭ porniră şi nu stătură până ce sĕ vĕḑură pe dealul Văcărescilor în préjma Bucurescilor.

Tocmaĭ a treia ḑi Turciĭ băgară de sémă

că nu maĭ aŭ duşmanĭ în faţă; în acea ḑi ceaţa sĕ ridicase, încât Turciĭ putură sĕ vadă uimiţĭ de mirare malul pe care fusese tăbărîţĭ Româniĭ, gol goluleţ şi duşmaniĭ nicăirĭ. Atuncĭ le maĭ veniră inima la loc, dar nu îndrăsniră să sĕ ia după Românĭ temându-sĕ de vre-o cursă, ci stătură de sĕ odihniră. In ḑiua de sf. Marie, Mihaĭ întrà cu oştile în Bucurescĭ şi-l găsiră desolat şi prădat de Unguriĭ luĭ Horvath ce-l părăsise împreună cu tot ce jefuise ca să nu găséscă nimic Turciĭ când vor venì în urma lor.

Astă conduită barbară mâhnì pe Vodă şi-l făcù să fie de două orĭ nemulţumit de Hořvath, care nu venise cu trupele sale în ajutor când fusese chemat, dar prădase şi jefuise când scia de sigur că n'are de ce să sĕ maĭ témă. A doua ḑi pe după prânḑ Mihaĭ părăsì şi el Bucuresciĭ, merse continuu spre Tîrgovişte şi ajungênd, acolo nu sĕ oprì decât câte-va ḑile spre a-şĭ odihni oştile şi pentru a porni familia şi averea spre Ardeal.

După trecere de cincĭ ḑile pornì din Tîrgovisce pe cursul Dâmboviţiĭ, ajunse urmat de oştĭ şi toţĭ orăşeniĭ la cetatea luĭ Negru Vodă pe Dâmbovicióră, inspectà locurile şi negăsindu-le în destul de sigure şi strategice, sĕ retrase maĭ în munţĭ spre satul Stoenescĭ unde sĕ oprì şi îşĭ aşéḑă tabĕra, împresurând'o cu îngrădirĭ tarĭ.

Tocmaĭ a patra ḑi după bătălie, sĕ iaŭ în sfîrşit şi Turciĭ după Românĭ. Sinan desameţit de cădere îşĭ adună oştile ce sĕ împrăsciase fugând până aprópe de Dunăre, trimise un corp de oştire spre Brăila ca s'o ia înapoĭ şi el pornì spre Bucurescĭ, unde îndată ce ajunse, transformà tóte bisericile în geamiĭ, declarà ţara de

pușalîc turcesc și durà mai multe întăririi. După douĕ-spre-ḑece ḑile, lasă în Bucurescĭ pe Saturgi Mahomed cu douĕ miĭ de ienicerĭ ca Pașă al Țăriĭ Românescĭ și el porni spre Tîrgovisce, unde îndată ce ajunse și găsì orașul pustiŭ sĕ puse a dura noĭ întăririĭ și apoĭ sĕ îndreptà spre munțĭ cu gând d'a ajunge pe Mihaĭ, d'al angaja într'o luptă seriósă și d'al nimici cu desĕvêrșire și apoĭ să trécă în Ungaria spre a șterge din fața pămêntuluĭ numele de creștin.

XVI.

Sacrificiul boerilor.

Bătălia dela Călugărenĭ a fost mușcătura furniciĭ în momentul d'a sĕ vedea strivită de călcâiul unuĭ uriaș, dar fù plină de resultate folositóre pentru Românĭ. Intr'adevĕr eĭ sĕ retrase a doua ḑi după o victorie strălucită spre a sĕ adăposti în creeriĭ munților; părăsiră fructele uneĭ biruințe neîndoióse tocmaĭ în momentul când trebuia să sĕ folosésca de ele, dar înălțà fórte moralul populațiuneĭ și o făcù să sĕ încreadă în destinele sale și să fie sigură că și o mână de ómenĭ bine condușĭ póte smulge lauriĭ victorieĭ din mâna uneĭ armiĭ marĭ rĕŭ condusă.

După astă memorabilă bătălie, într'adevĕr orașele sĕ sparse, satele să pustiiră, chiar Tîrgoviscea, marea capitală devenì o necropolă, adecă un oraș mort, pustiŭ, dar sĕ populară fórte sghiaburile munților și sĕ îndoi și întrei numĕrul oștenilor. Tótă suflarea bărbătéscă, chiar aceĭ ce din pricina vîrsteĭ nu maĭ era datorĭ să pórte armele și chiar băețandriĭ încă nevîrstnicĭ

alergară de bună voia lor, sĕ într'armară cu ce putură și sĕ așe|ară sub cutele stégului țăreĭ. Insășĭ femeile sĕ puse la disposiția căpeteniilor oştirilor spre a îngriji de bolnavĭ și de hrana apărătorilor țăreĭ în pericol.

Nicĭ moșnegiĭ, nicĭ copiĭ nu rĕmase nefolositorĭ în asemenea vreme de grea încercare; numaĭ boeriĭ, stîlpiĭ țăreĭ, sfatul obsciĭ, brațul cel maĭ vânjos și destoinic, nu asceptară să soséscă Mihaĭ spre a-ĭ lua împreună cu el în retragerea sa, ci afară de fórte rare esceptiĭ, îșĭ strânse familia și avutul cel maĭ prețios și trecură dincolo de munțĭ ca să sĕ adăpostéscă departe de orĭ-ce pericol în Brașov și Sibiiŭ până ce va trece furtuna. In numĕrul acestora era Dan vistierul, banul Manta, Udrea comisul și alțiĭ ca eĭ nemulțămițĭ de îndrăsnéța cercare a luĭ Mihaĭ, prietinĭ credincioșĭ aĭ foștilor Domnĭ Mihnea și Alexandru care urmaŭ códa oştilor dușmanilor țărilor lor.

Manta până atuncĭ încă nu devenise amicul intim al luĭ Mihaĭ și căpitanul luĭ cel maĭ fruntaș, căcĭ încă nu putuse aprecia strălucitele calitățĭ ostășescĭ ale mareluĭ vitéz; el fusese credinciosul luĭ Mihnea și voia să-ĭ rĕmâie d'a pururea, maĭ cu sémă că Dan cu care să rudea, scia prin viclenia și istețimea spirituluĭ sĕŭ să-l ție legat de sórtea sa și să-l facă complice tuturor faptelor sale, deși sub pretecst că eraŭ păgubitóre luĭ Vodă, eraŭ fórte păgubitóre și chiar amenințătóre esistențeĭ patrieĭ sale.

Eĭ sĕ duse de sĕ stabiliră în Belgrad, unde Sigismund Batori domnul Transilvanieĭ benchetuia în petrecerile nunțiĭ sale cu archiducesa Maria Cristina, fiica împĕratuluĭ Germanieĭ. Sco-

pul lor era d'a face pe Batori să sĕ înduplece d'a părăsi pe Mihaĭ în voia sorţiĭ sale şi d'a-şĭ vedea numaĭ de petrecerĭ şi veseliĭ, împăcêndu-sĕ cu Turciĭ, care le promitea o pace fórte avantagiósă. Ca să-şĭ ajungă la scop, Dan plăsmuì multe minciunĭ, clevetì cum era maĭ rĕŭ pe Mihaĭ şi îĭ aruncà în dos o mulţime de defaimărĭ; făcù ceva maĭ mult, promise în numele luĭ Alexandru Vodă stăpânul sĕŭ că va închina ţara fălosuluĭ Ungur şi din principat va transforma-o într'un simplu palatinat, dependinte într'un mod direct de Transilvania, şi cu chipul acesta sĕ va realisa visul sĕŭ cel maĭ scump, va deveni regele bĕtrâneĭ Daciĭ, subjugând şi Moldova pe care o sfâşia împerecherile întinse şi hărţuelele Leşilor.

Aste înjosite făgăduelĭ deschise ochiĭ banuluĭ Manta şi-l făcù să înţelégă ce fel de om era complicele sĕŭ, dar nu avù îndestul curaj şi îndestulă bărbăţie s'o rupă pe dintregul cu el, să vie în ţara sa şi să cadă în genunche la piciórele luĭ Mihaĭ spre a-şĭ dobândi ertarea; să mulţumì numaĭ să spue luĭ Dan între patru ochĭ că desaprobă purtarea sa şi la timp nu va iscăli condiţiile sale. Dan auqindu-l începù să-l ia în rîs şi să-ĭ qică că nu sĕ aştepta dela el atâta rĕutate, pentru că în politică tóte armele sunt bune şi e liber unuĭ înţelept să făgăduiască, dacă va găsi un nebun să tragă nădejde.

Din nenorocire pentru el acel nebun nu fù Sigismund Batori; peste câteva qile el le spuse că în acele momente critice când tótă creştinătatea era ameninţată de incursiunea barbarilor de Turcĭ nu era timpul d'aşĭ satisface nisce orgoliurĭ deşarte, ci d'a apĕra crucea în primejdie,

și-ĭ vesti că a doua ḑi el plécă împreună cu 32000 infanterie, 2000 călărime și 54 tunurĭ spre a sĕ împreuna cu oștile moldovenești trimise de Stefan Răsvan Vodă. Îĭ maĭ încunosciință încă că șederea lor în Belgrad și în tot Ardélul le era interḑise și-ĭ pofti să plece p'aci încolo.

Astă nereușită umplù de turbare pe Dan și pe Udrea, dar ușurà óre cum sufletul luĭ Manta în interiorul căreia consciința începuse să murmure cam tare. Eĭ plecară chiar în aceea ḑi.

— Unde ne ducem? întrebà Manta pe complicele sĕŭ principal.

— Oĭ vedea, rĕspunse Dan cu ton scurt și țanțoș, ca să precurme orĭ-ce rĕspuns.

— Eŭ n'așĭ vrea să vĕd ci să sciŭ, rĕspunse Manta cu un ton maĭ puțin aspru.

— Dacă e așa ghîcesce, rĕspunse Vistierul cu un aer luător în rîs.

— Trecem Dunărea pe la Belgraduĭ sîrbesc?

— Nu.

— Trecem munțiĭ spre țara Moldovenéscă?

— Ba nu.

— Atuncĭ mergem spre Buda orĭ spre Beciŭ?

— Ba nicĭ gând n'am.

— Atuncĭ unde ne ducem? strigà Banul cu un ton arțăgos.

— Sĕ vede că nu escĭ ispitit într'ale dibăcieĭ, Bane, de nu ghîcescĭ un lucru atât de simplu. Mergem la Stoenescĭ.

— La Stoenescĭ! esclamà Manta uimit, în tabĕra luĭ Mihaĭ!

— Da, în tabĕra luĭ Mihaĭ.

— Nu te gândescĭ la urmărĭ care pot fi primejdióse, obiectà Udrea.

— Ba m'am gândit la tóte și am găsit că pentru lupĭ cea maĭ bună ascundĕtóre este aceia ce o póte găsi aprópe de staulul oilor. Dacă ne va vedea că fugim de el, el va începe să sĕ témă de noĭ şi póte chiar de departe să ne facă vre-un rĕŭ; vĕḑêndu-ne însă că venim de voia nóstră nu sĕ va maĭ teme de noĭ și nu va ghîci nimic.

Avea cuvênt sceleratul: cel maĭ simplu raționament îĭ da dreptate, prin urmare cu el astupă gura complicilor sĕi de nu maĭ ḑise nicĭ câre.

Chiar faptele veniră în curênd să-ĭ justifice purtarea; intrarea lor în tabĕră fù primită cu multă bucurie și Vodă venì în persónă să-ĭ felicite de bunăvenire și să-ĭ poftéscă la sfat. Eĭ sĕ duse, Manta luà parte la discuțiune, îșĭ dădù chiar părerea asupra feluritelor propunerĭ și chiar rĕusi a adopta unele din ele, spre a alcătuì un plan cât sĕ póte de complect, prin care să sĕ apere de vre-un atac și să goniască pe inimic peste Dunăre. El în fața pericoluluĭ uitase că era conspirător și îșĭ aduse aminte numaĭ că era Român, boer și oștean.

Dan din contră nu uità un singur moment că era creatura vêndută luĭ Alexandru Vodă, dar uità cu desăvêrșire că era Român și că în momente de primejdie orĭ-ce ură și animositate să dă la o parte. In sfat nu-șĭ dădù nicĭ o părere, dar ascultă cu cea maĭ mare atențiune și întipărì în mintea sa tóte alcătuirile.

Când să iasă din cortul în care să ținuse sfatul, vĕḑù că un cerșitor sdrĕnțăros, plin de noroiŭ și urît ca necuratul îĭ eșì înainte și-ĭ întinde mâna. De-ocamdată vrù să sĕ depărteze

de el cu dispreț și să dea ordin la vr'un verḑișor, ca să-l dea din tabĕră afară, dar auḑindu-ĭ vocea, care cu un glas pițigăiat și lihnit îĭ cerea milostenie, atuncĭ tresărì, scóse un țipĕt de bucurie și numaĭ decât apucà pe cerșetor de mână, îl trase după el, merse cu dênsul câtva timp pe din dosul corturilor și intrà cu dênsul într'un cort maĭ retras și după ce sĕ vĕḑù înlăuntru trase perdelele cortuluĭ cu băgare de sémă ca să nu sĕ vaḑă nimic înlăuntru și apoĭ esclamă cu bucurie:

— Ticalidi!

— Eŭ Măria Ta, rĕspunse fostul cerșitor.

— Iadul te-a adus tocmaĭ la vreme.

— Sĕ vede că el mĕ scapă din tóte primejdiile ca să sosesc atuncĭ când trebue să fiŭ gata la slujba Măriĭ Tale.

— Aĭ trecut prin vre-o primejdie?

— Prin multe.

— De unde viĭ?

— Din temnițele Tîrgoviștei unde m'a închis Mihaĭ Vodă și din care m'a scăpat Turciĭ.

— Aŭ sosit Turciĭ în Tîrgoviște?

— De opt ḑile trecute sĕ află în mânile lor.

— Alexandru Vodă maĭ e cu eĭ?

— El m'a scăpat, el mĭ-a deschis ușile temniței mele cum a deschis p'ale tuturor celorlalte și cum m'a vĕḑut, m'a recunoscut îndată și îndată m'a cerut dela Sinan Pașa și m'a urnit spre tabĕra luĭ Mihaĭ Vodă ca sĕ vĕd ce sĕ petrece pe aci și să daŭ ochĭ cu Măria Ta.

— Cum aĭ putut isbuti să intri în tabĕră?

— Fórte lesne; m'am îmbrăcat maĭ din vreme în haine de cerșitor, căcĭ sĕrmanul rĕsbesce pretutindenĭ la Românĭ, am ocolit câtva

ca să nu daŭ bănuială că viŭ din tabĕra turcéscă, și cum am rĕsbit înlăuntru și am aflat, că are să sĕ ție un mare sfat m'am luat după mulțimea căpitanilor și am rĕmas la ușa luĭ cu mâna întinsă spre trecĕtorĭ și cu urechia spre sfătuitorĭ.

— Bine aĭ făcut, fi-veĭ însă în stare să te întorcĭ chiar acum înapoĭ?

— Îmĭ daĭ vre-o slujbă?

— O carte cătră Alexandru Vodă, în care să ticluesc pe de rost tot ce s'a vorbit și s'a hotărît într'acest sfat.

— Este gata cartea?

— Nu, mĕ apuc s'o scriŭ.

— Scrie că eŭ sunt gata de plecare.

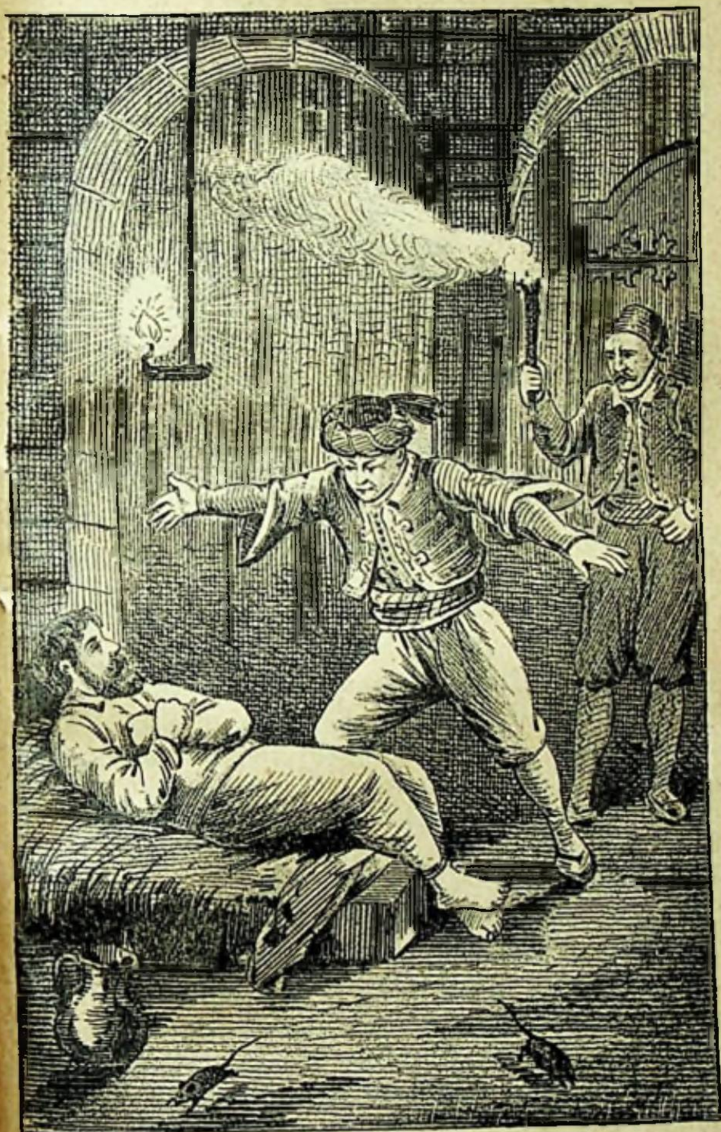
Dan scóse din sîn o bucată de piele de iepure și din mânerul toiagului sĕŭ o păreche de călimărĭ lungĭ și câte-va pene, și așeḑêndu-sĕ jos pe pămênt pe un chilim ce era întins, puse pelea pe genunchĭ și începù să scrie cum scriŭ chiar aḑĭ Turciĭ, servindu-sĕ de genunchĭ ca de un pupitru.

După-ce terminà scrisul sĕ sculà în sus, făcù pergamentul sul, îl legà cu o panglică, pecetluì panglica cu inelul sĕŭ încrustat în céră roșie și după aceia îl dete grecului, îĭ puse în mână și o pungă plină cu monede de aur și apoĭ îĭ ḑise:

— Du-te.

— Staĭ, rĕspunse dela spate o voce detunătóre și îndată o mână sĕ întinse și smuci cu repeḑiciune sulul din mânile grecuļuĭ.

Intr'acel minut perdelele cortuluĭ sĕ dete la o parte, și la lumina apuindă a sóreluĭ ce revĕrsa spre ușa cortuluĭ o cascadă de lumină, vistierul și emisarul sĕŭ înmărmurițĭ de grózā

— Mârzea, iubitul meŭ, nu maĭ mĕ recunoscĭ? rĕspunse junele cu o voce plină de dulcéţă.

vĕḑură pe Mihaĭ încunjurat de ceĭ maĭ fruntașĭ dintre căpitaniĭ sĕĭ, între care sĕ află și Manta și Udrea compliciĭ luĭ Dan. Mihaĭ după-ce smulse sulul, rupse pecetia, îl desfăcù, îl citì încet și apoĭ îl recetì în auḑul tuturor; e rea reproducerea fidelă a tuturor combinaţiunilor strategice adoptate de consiliul de resbel ce abia sĕ spărsese. Dupá-ce terminà cu cetitul Mihaĭ sĕ întórse cătră căpitaniĭ sĕĭ și le ḑise:

— Căpitaniĭ meĭ, aţĭ auḑit aceea ce acest boer nevrednic și nevrednic Român a scris dușmanilor ţăreĭ luĭ; de ce pedépsă credeţĭ că este vrednic el și unélta sa?

— De mórte, strigară toţĭ căpitaniĭ într'o voce.

— E prea ușóră astă pedépsă; eŭ îl osândesc la viaţă; nu-l despoĭ de rangul nicĭ de averea sa; îl despoĭ numaĭ de dreptul d'a maĭ sta în ţara luĭ și d'a maĭ putea să-ĭ fie de folos vr'odată. Luaţi-l și daţi l peste graniţă prin locul cel maĭ apropiat, asemenĭ și pe unélta luĭ, însă nu prin acelașĭ loc ci prin locurĭ cât sĕ póte de depărtate, adause Vodă adresându-sĕ cătră o cruce de tălpașĭ ce urma ceata de căpitanĭ.

— Măria ta, strigà Manta căḑênd de-odată în genunche; ţĭ-am fost dușman până aḑĭ ţĭ-o mărturisesc; mărinimia ta însă m'a desarmat, m'a lăsat neputincios; iată-mĕ la picióрele MărieĭTale pocăit și umilit; poruncesce cuĭ voescĭ să mĕ pedepséscă, să mĕ gonéscă, să mĕ omóre chiar, căcĭ eŭ nu voiŭ ḑice nimic alt decât că am fost vrednic de osândă că nu te-am cunoscut.

— Ridică-te în sus, Bane Manto, rĕspunse

să alcătuim alt plan, căcĭ ce a fost s'a trecut şi ce am gândit păn' acum am uitat.

Prin asemenea marinimósă purtare a putut Mihaĭ să-şĭ recruteze chiar prin rândurile duşmanilor prietinĭ, care maĭ apoĭ şĭ-aŭ pus de miĭ de orĭ viaţa în primejdie pentru el.

Pe când tălpaşiĭ duceaŭ spre graniţa care nu era departe, pe căĭ deosebite, pe Dan şi pe Ticalidi, a căror uimire încă nu sĕ risipise, Mihaĭ sĕ îndreptà spre cortul unde sĕ ţinea sfatul şi pe drum ḑise căpitanilor sĕĭ.

— Trist lucru am să vĕ mărturisesc, boerĭ d-v., dar trebue să vĕ spun plin de mâhnire şi de ruşine că aḑĭ am scăpat de primejdiósele uneltirĭ ale unuĭ Român şi creştin, prin destăinuirea unuĭ Turc. Osman, acel tînĕr care ne-a adus vie şi nevătămată pe sora căpitanuluĭ Radu Putoianu, rĕmâind în Tîrgovişte după-ce i-am dat drumul la întórcerea prin acel oraş din cămara unde-l închisesem, şi rătăcind prin prejmele acestor locurĭ muncit de nisce chinurĭ ascunse şi de nimenĭ sciute, a vĕḑut într'o séră că trecea pe drumul mare un om îmbrăcat grecesce însoţit de doĭ Turcĭ, care după ce a vorbit câtva cu eĭ, s'a despărţit de dênşiĭ, şi pe când eĭ, sĕ întorceaŭ spre oraş, el sĕ vîrî într'un crâng vecin şi apoĭ eşì schimbat în cerşitor. Astă schimbare l'a făcut să bănuiască ceva, şi neavênd ce face, s'a luat pe departe după el şi l'a urmărit până ce a intrat aci în tabĕră, fără să fie supĕrat de străjĭ, care precum sciţĭ, are voe să lase pe orĭ cine să între, dar pe nimenĭ să iasă. Astă întêmplare l'a făcut să între în bănuelĭ şi maĭ marĭ şi l'a îndemnat să'l urmă-

dênsul pănă a ajuns în dreptul cortuluĭ de sfat, l'a urmărit şi după ce a plecat însoţit de vistier, şi tocmaĭ când l'a vĕdut că întră împreună cu el în cort, a recunoscut în trăsurile luĭ pe răpitorul Putoienceĭ şi numaĭ decât a alergat să întrebe unde póte găsi pe Vodă şi să mĕ vestéscă ca să înlătur la vreme, precum aţĭ vĕdut, că d'asupra capuluĭ nostru atârnă o mare primejdie.

— De bună sémă, Măria Ta, rĕspunse bĕtrânul agă Fărcaşiŭ, care era de faţă, Dumnedeul némuluĭ românesc priveghiază fără contenire asupră-ţĭ şi te păstrédă nouă pentru cine scie ce strălucit viitor.

— Amin, să dea D-deŭ, strigară ceilalţĭ boerĭ în cor.

XVII.

Sacrificiul femeiĭ.

Mihaĭ de când sĕ retrăsese cu oştenii ce-ĭ maĭ rĕmăsese în strâmtorile dela Stoenescĭ, în aşteptarea ajutoruluĭ luĭ Batori, nu rĕmăsese cu mânile în sîn, ci din când în când trimesese în tóte părţile iscóde, care să descopere demarşele Turcilor şi să le facă tot rĕul putincios. Aşa dar îndată ce afla că o cétă óre-care a plecat după proviziĭ, sĕ luă după ea cu ceĭ maĭ aleşĭ din vitejiĭ sĕĭ, o pândea la o strîmtóre tocmaĭ bună, şi când sĕ întorcea fără grije şi încărcată de bogate prădĭ, o lovia fără veste, o nimicea cu desăvêrşire şi sĕ întorcea încărcat cu prădile prădătorilor. Când afla că o cétă numĕrósă de inimicĭ a plecat să studieze localităţile ca să pótă găsi o trecĕtóre favorabilă, care să le des-

chidă calea spre Ardeal, atuncĭ trimitea un numĕr bun de armată să sĕ ascundă prin vizuinile munţilor, fără a da cuiva bănuială că sĕ află oştĭ prin vecinătate, lăsa pe Turcĭ să înainteze în voie până întra în vre-o strîmtóre favorabilă planurilor luĭ, şi după ce vedea pe inimiciĭ căḑuţĭ în cursă, cădea ca un trăsnet din senin peste dênşiĭ, îi spulbera ca pleava în faţa vêntuluĭ şi-ĭ nimicea cu desăvêrşire. Când sĕ informa că tabĕra era rĕŭ păḑită saŭ despopulată prin risipirea oştilor după prăḑĭ saŭ adunărĭ de provisiunĭ, atuncĭ să folosea de o bună nópte întunecósă şi ploiósă şi lovea iară fără veste pe Sinan chiar în tabĕra luĭ, şi după ce trecea sub sabie, pârjolia şi jefuia tot ce-ĭ cădea în mână, sĕ întorcea înapoĭ înainte de apariţiunea auroriĭ, şi cu chipul acesta hărţuia pe inimic într'una şi-l slăbea fără a sĕ încăera cu el într'o bătălie generală, cu care n'ar fi scos'o la cale, din causa miculuĭ numĕr al oştirilor sale.

Pe timpul când Mihaĭ îşĭ da asemenea silinţă ca să ţie în nelucrare formidabila armată a luĭ Sinan Paşa, care arborase semiluna în tóte părţile unde altă dată lucea crucea, Sigismund Batori nu maĭ sta cu mâna în sîn cum stătuse pe când Spartiaţiĭ Românĭ făcea din Călugărenĭ o nouă Thermopile, ci vĕḑênd pericolul că era aprópe de casa sa, curmă petrecerile nunţiĭ sale cu Maria Cristina, nepóta Impĕratuluĭ German Rudolf II, îşĭ petrecù sócra până la Aiud şi după aceia sĕ întórse în Belgrad şi puse la cale a aduna oştĭ formabile, cu care să nimicéscă acest pericol ce devenise aşa de eminent numaĭ prin negligenţa saŭ maĭ bine reaua sa voinţă. Sĕ împăcà după aceia cu comiţiĭ sĕcuilor Bal-

tazăi Boghați, Benedict Mincenti și Lupu Corniș, dându-le înapoĭ privilegiurile usurpate; apoĭ îĭ trimise la scaunele lor ca să pue sub arme pe vitejiĭ luĭ Sĕcuĭ, pe urmă scrise la tóte căpeteniile creștinătățiĭ ca să vie în ajutorul sânteĭ Crucĭ ce era amenințată de urgia păgânătățiĭ, și în fine porni și el pe la sfîrșitul luĭ August cu o escortă de două miĭ guărdĭ călărĭ și dece miĭ pedestrașĭ spre strîmtorile Carpaților. Marșul sĕŭ a fost fórte domol pentru ca să trécă timpul necesar d'aĭ sosi ajutórele cerute și fórte nesigur pentru că nu scia încă ce sórte avusese Mihaĭ și osteniĭ luĭ. Ajungênd la Sas-Șebeș sĕ maĭ încurajà aflând deodată treĭ noutățĭ înveselitóre: adecă, vestea despre luarea orașuluĭ unguresc numit Lipa din mâna Turcilor, apoĭ scirea despre victoria repurtată de Mihaĭ la Călugărenĭ, după ce s'a luptat ca un eroŭ demn de geniul luĭ Omer, și în fine despre înfrângerea Tătarilor, care fiind strîmtorațĭ de veciniĭ lor Rușĭ și Cazacĭ, s'aŭ întors înapoĭ spre țara lor și aŭ lăsat nerăsbunată sdrobirea avantguardeĭ oștilor sale ce fusese nimicită de către Răsvan-Vodă.

Asigurându-sĕ óre-cum despre operațiunile luĭ Sinan care nu putea să vie asupră-ĭ, fiind ținut în frîŭ de falangele luĭ Mihaĭ, care ocupa tocmaĭ strîmtorile prin care sĕ făcea comunicația cu Transilvania maĭ lesniciósă, părăsi Sas-Șebeșul, și trecênd prin Cohalm, tăbărî în câmpia Bârsi din dreptul Brașovuluĭ numită de Ungurĭ Feketehalom unde sĕ hotărîse a sĕ aduna tóte oștile și ajutórele.

Odată cu el sosì și Sĕcuiĭ în numĕr de 24,000 între care 9200 era arquebusierĭ; sosiră

şi nobilii Transilvaniei cu vasalii sau scutelnicii lor în numĕr de 13,000 oştenĭ; sosì şi 300 cazacĭ prusianĭ cu Ioan Waicher în frunte, 800 lăncierĭ şi 1200 pedestraşĭ din Oradia mare, sub comanda luĭ Stefan Barciaĭ, pedestrimea întreţinută de oraşul Sibiiu învestmêntată în negru, a Braşovuluĭ îmbrăcată în civit, a Mediaşuluĭ învestită în verde şi a Bistriţiĭ uniformată în roşu, fie-care de câte o mie de oştenĭ; sosì şi Răsvan Vodă, domnul Moldoveĭ, cu 2400 pedeştri, 800 călăreţĭ şi 22 tunurĭ, şi adunându-sĕ laolaltă 32000 pedestraşĭ, 20000 călăreţĭ şi 53 tunurĭ, sĕ îndreptară spre munţĭ şi trecură strîmtorile dintre Brad şi Rucăr pe la Giuvala cu mare greutate, căcĭ furà nevoiţĭ a trece artileria, muniţiunea, provisiunea şi tot bagajul ce-ĭ însoţia pe spinările cailor. In minutul când sĕ unea armata sa cu mâna de ómenĭ a Achiluluĭ Românieĭ, sosiră şi ceĭ 1600 Catafracţĭ, trimişĭ de Impĕratul Rudolf, sub comanda silezianuluĭ Albert Raivicĭ şi 75 cavalerĭ Florentinĭ trimişĭ de ducele Ferdinand I de Medicis, duce de Toscana, sub conducerea luĭ Silvìo Picolomini, spre a forma împreună cu óstea luĭ Mihaĭ un numĕr de 60000 oştenĭ şi 75 tunurĭ.

In timpul în care Batori îşĭ aduna oştile ca să alerge în ajutorul aliatuluĭ sĕŭ şi Mihaĭ hărţuia fără de curmare hórdele păgâne, Maria diŭa rĕtăcia prin munţiĭ şi prin văile din préjma Stefănescilor, spuind stâncilor, şi bradilor dorul ce o consuma, şi nóptea sĕ uita óre întregĭ la stele şi le repeta aceia ce spusese stâncilor până ce un somn greŭ şi plin de nălucirĭ chinuitóre, îi închidea ochiĭ şi o transporta într'altă lume numaĭ puţin plină de visurĭ şi năluciri durerόse

pentru inimióra sa. De îndată însă ce un corp de armată pleca în góna Turcilor, în o espedițiune plină de pericole, numaĭ decât sĕ într'arma și ea și plecà fără să asculte rugăciunile fratelui sĕŭ și ordinele Domnuluĭ, și sĕ espunea la miĭ de pericole ca să pótă ucide cu propria sa mână cât sĕ póte maĭ mulțĭ Turcĭ, sperând că va rĕuși să stingă de pe fața pămêntuluĭ urma astor răpitorĭ fără de milă, care a lipsit'o de tótă fericirea pe acest pămênt și a vĕrsat fără îndurare sângele iubituluĭ sĕŭ Mîrza.

Intr'o ḑi, întorcêndu-sĕ dela o asemenea espedițiune ce avusese loc aprópe de frontiera Ardealuluĭ, încărcată cu trofee și plină de bucurie c'a măcelărit un numĕr considerabil de inimicĭ, ḑărì la óre-care depărtare un om, care scobora sghiaburile munților prin nisce locurĭ neumblate, călcând cu mare băgare de sémă și pitindu-sĕ la fie-ce sgomot cu mare ferélă ca cum ar fi vrut să sĕ ascunḑă. De-ocamdată nu-l cunoscù și nu prea iĭ dete așa mare atențiune, dar după ce sĕ opropià de el, scóse un răcnet de leóică și sĕ năpusti asupră-ĭ, îl trânti la pămênt cu o putere superióră secsuluĭ sĕŭ, îl tîrî până într'o vălcea depărtată de calea principală și cum ajunse acolo iĭ puse piciorul pe piept și iĭ strigà cu o voce detunătóre:

— D-ḑeul rĕsplătiriĭ te-a adus în calea mea, spurcatule, că să primescĭ pedépsa nelegiuirilor tale.

— Țicalidi nu móre lovit de o mână de femee, rĕspunse Grecul, căcĭ el era, smucindu-sĕ de sub piciorul Mariĭ și ridicându-sĕ repede în sus spre a o lua la fugă.

— Ba veĭ muri, rĕspunse juna amazónă,

prindêndu-l din noŭ şi trântindu-l cu îndoită violenţă în locul de unde sĕ sculase.

— Escĭ drac, iar nu femee rĕspunse acesta comprimând ţipĕtul de durere ce-ĭ produsese astă sbuciumare.

— Ba sunt îngerul rĕsplătireĭ, rĕspunse Maria.

— Ce vreaĭ cu mine? întrebà Grecul.

— Voĭŭ să-ţĭ rĕsplătesc tot rĕul ce mĭ-aĭ făcut, tótă nenorocirea la care m'aĭ osândit.

— Să mĕ omorĭ! esclamà Fanariotul cu un ton plângeros, vĕd bine că poţĭ, fiind-că escĭ maĭ puternică ca mine, deşi escĭ femee, dar tu escĭ bună şi o să te gândescĭ că escĭ creştină şi sfânta nóstră religie osândesce pe ceĭ ce fac rĕŭ deaprópeluĭ.

— Tacĭ, păgâne, nu bîrfì, strigà Maria întrerupându-l, căcĭ în gura unuĭ nelegiuit ca tine aste cuvinte sémănă a blăsteme; tu mĕ povăţuescĭ să nu fac rĕŭ deaprópeluĭ, tu, care escĭ creştin, şi cu tóte astea viaţa ta este un şir de rĕutăţĭ. Nu te maĭ cerca înzadar, căcĭ cu asemenea cuvinte nu te veĭ scăpa de mórte.

— Escĭ maĭ crudă ca Mihaĭ care mĭ-a dăruit viaţa şi s'a mulţămit numaĭ a mĕ trece graniţa însoţit de doĭ tălpaşĭ.

— Sunt maĭ prevĕdĕtóre ca el, căcĭ acum, după ce ţi s'a dăruit viaţa, iată-te întors ca să uneltescĭ din noŭ rele împotriva mântuitoruluĭ tĕŭ.

— Ce-ţĭ va folosi mórtea mea?

— Va isbândi mórtea logodniculuĭ meŭ Mîrza care acum este în mormênt numaĭ din pricina nelegiuireĭ tale.

— Mórtea luĭ Mîrza! dar el nu este mort.

— Nu este mort?!.... esclamă Maria tresăltând de bucurie și speranță, îĭ scĭ tu de urmă?

— Dacă-mĭ veĭ dărui viața, îțĭ voĭ spune unde este.

— Îțĭ voĭ dărui maĭ mult ca atâta, îțĭ voĭ da îndecit aur cât țĭ-a dat păgânul de Caraiman ca să mĕ daĭ în mânile luĭ; numaĭ spune-mĭ, spune-mĭ în grabă ce l'aĭ făcut?

— Îțĭ voĭ spune dacă te jurĭ că te veĭ ține de făgăduială.

— Mĕ jur, dar spune, spune odată unde este el acum?

— In un beciŭ tainic sub chioșcul din grădina palatuluĭ de vară al luĭ Ferat Mustafa Pașa din vecinătatea Rusciucululuĭ.

— Cine l'a închis acolo?

— Eŭ prin porunca rĕposatuluĭ Caraiman Pașa.

— Tu mĕ înșelĭ.

— Pe sfânta cruce mĕ jur că nu mint.

— Nu te jura că altmînterĭ cred că vreaĭ să mĕ bagĭ într'o cursă nouă.

— Ca să te încredințezĭ că nu mint, du-mĕ în tabĕră, lasă-mĕ sub paza frateluĭ d-tale și a oștenilor luĭ, ia acest inel, arată-l păditoruluĭ palatuluĭ și dacă te veĭ încredința că am mințit atuncĭ dă-mĕ perdăriĭ.

— Dar dacă voiŭ peri p'acolo prin vicleșugul tĕŭ?

— Va rĕmânea fratele d-tale ca să mĕ pedepsécă îndată ce va vedea că întârdiezĭ prea mult.

— Bine, voĭ cerca; acum te las cu viață, te duc în tabĕră ca să te daŭ sub paza luĭ Radu și dacă mĕ veĭ fi mințit, vaĭ ție va fi!....

După-ce pronunță astă amenințare, apucà de mână pe Grec, sĕ întórse înapoĭ, întrà în tabĕră, și după ce îl dete sub îngrijirea fratelu̧ĭ sĕŭ, iĭ esplică în puține cuvinte causa care o silea să-l ție sub pază, întrà în cortul sĕŭ, sĕ învestmêntà cu costumul turcesc cu care scăpase din mâna Turcilor și îndată ce înserà, încălecà pe calul sĕŭ cel arabesc, eșì din tabĕră singură singurică, fără să vrea a primi oferirea ce-ĭ făcea fratele sĕŭ d'a o însoți, și sĕ îndreptà spre lagărul turcesc, cu gândul d'a intr'a și eși din el fără a fi vĕḑută.

Dorința Mariĭ d'a nu fi vĕḑută de Turcĭ sĕ realisà când fù vorba să între în tabĕră, căcĭ santinelele o lăsară să trécă fără supĕrare, credênd că este unul din mulțiĭ resbelnicĭ ce sĕ întorceaŭ singurĭ după o lovitură nenorocósă din partea inimiculuĭ, dar când fù să iasă, nu sĕ întêmplà astfel ci un ianicer ce păḑea de santinelă o vĕḑù, o chemà de treĭ orĭ și neprimind nicĭ un rĕspuns, îșĭ descărcà arma spre ea și ucise sub dênsa bravul sĕŭ cursier, care înfruntase cu ea atâtea pericole și care de astădată căḑù jos neanimat, apucând în căderea sa sub sine delicatul picior al călărețuluĭ. Acest accident nu causà Mariĭ nicĭ un rĕŭ dar o făcù să caḑă în mânile inimiculuĭ.

În deșert ianicerul și alțĭ cincĭ camaraḑĭ aĭ luĭ cariĭ alergase la auḑul detunăturiĭ pusciĭ o întrebarà unde sĕ duce, căcĭ ea nu dete nicĭ un rĕspuns de frică s'o înțelégă după vorbă că nu era Turc. Soldațiĭ neprimind nicĭ un rĕspuns o duse înaintea oficeruluĭ lor, care sĕ alese cu aceeașĭ tăcere și acesta, nefiind satisfăcut de astă muțenie, o duse la oficerul superior. Acesta făcea

parte din corpul rĕposatuluĭ Caraiman şi cum o vĕḑù strigà:

— Pe viul Alah! tu eştĭ Murad, întreit vênḑĕtorul, care după ce aĭ tradat pe aĭ tĕĭ nepretinilor, după ce aĭ fugit dela fraţiĭ tĕĭ în tabĕra ghiaurilor şi după ce aĭ întins mâna ca sĕ ucidĭ pe binefăcĕtorul tĕŭ, acum viĭ ca să uneltescĭ noĭ nelegiuirĭ; fiĭ sigur însă, dreptatea ţi sĕ va face şi veĭ primi fără întârḑiere preţul nelegiuirilor tale.

— Du-mĕ înaintea luĭ Sinan Paşa, rĕspunse juna fată cu curaj; înaintea luĭ voĭ rĕspunde şi dela el voĭ a primi pedépsa, dacă voĭ fi vrednic de ea.

— Te voĭ duce chiar în ăst minut, rĕspunse turcul înfuriat, ca să sĕ cureţe cu un minut maĭ curênd pămêntul de o fiinţă ca tine.

Turcul îşĭ ţinù cuvêntul, o luà cu sine şi o duse înaintea luĭ Sinan Paşa. Acesta într'acel minut sta sus pe o movilă, şi la lumina luniĭ privea spre mica tabĕră Românéscă, pe care n'avea putere cu mulţimea oştilor sale s'o scóţă din acel cuib de vultur inabordabil, nicĭ măcar s'o încunjure ca s'o facă să piară prin fóme; cincĭ şése căpeteniĭ de frunte sta împrejùrul luĭ şi împărtăşa împreună cu el ciuda sa. Apropiindu-sĕ de Vizir, oficerul ce recunoscuse pe Murad, ḑise:

— Strălucite stăpâne, am prins un spion ghiaur.

— Poruncesce să-l spânḑure, rĕspunse Vizirul fără a-şĭ lua ochiĭ despre tabĕra Românilor.

— Astă pedépsă e prea mică şi prea grabnică, căcĭ acest nelegiuit este întreit vinovat, rĕspunse Turcul. Acesta e nelegiuitul Murad,

care a fugit din taběra nóstră, a trecut la dușmanĭ și pe urmă a îndrăsnit să întindă o mână ucigașe spre binefăcĕtorul sĕŭ, spre Caraiman Pașa. Acum vine să ne afle și tainele.

— Să sĕ ardă de viŭ, rĕspunse Pașa urmând a sĕ uita spre taběră.

— Nu eștĭ drept, Vizire, rĕspunse Maria cu curaj, căcĭ mânia te orbesce; eștĭ căpetenie de oștenĭ și nu scĭ ce mórte este vrednică de un oștén? Împușcați-mĕ; nu maĭ astă mórte putețĭ să-mĭ dațĭ mie oșténuluĭ, dacă vrețĭ să nu trecețĭ drept sĕlbaticĭ.

Vizirul audind astă voce dulce, armoniósă și plină de curaj, să minunà, îșĭ întórse capul și făcù un paș spre prisonier; vĕdêndu-l unul din camaradiĭ Pașiĭ tresărì, sĕ apropià repede de dênsul și esclamà cuprins de mirare.

— Maria!....

— Vizirul care n'audì astă esclamare sĕ apropià de juna fată, o privì puțin și apoĭ dise întunecându-sĕ:

— Îmĭ aduc aminte, fața ta 'mĭ este cunoscută, tu eraĭ totdéuna pe lângă iubitul meŭ Caraiman; eștĭ fiul Pașiĭ din Damasc, acela pe care binefăcĕtorul tĕŭ te-a scăpat de sărăcie și singurătate ca tu maĭ pe urmă să fugĭ din taběra credincioșilor la ghiaurĭ, să te rĕsboescĭ lângă dênșiĭ cu frațiĭ tĕĭ și apoĭ să ridicĭ viața binefăcĕtoruluĭ tĕŭ. Te recunosc bine acum, căcĭ la Călugărenĭ de multe-orĭ te-am vĕdut în cele maĭ dintêĭŭ cete secerând capetele musulmanilor în tocmaĭ ca plugarul spicurile grîuluĭ. Aste fapte nu sunt ale unuĭ oștén, ci ale unuĭ vêndĕtor; n'aĭ dar dreptul să pretindĭ mórtea unuĭ oștén.

— Măria Ta sĕ înşală, rĕspunse Maria fără să sĕ turbure, când ḑice că eŭ sunt fiul Paşiĭ din Damasc, că sunt musulman şi că am ridicat viaţa binefăcĕtoruluĭ meŭ. Eŭ nu sunt fiul Paşiĭ, ci o fată din haremul luĭ Caraiman, pe care păgânul m'a răpit din casa părinţilor meĭ încă de când era în Bucurescĭ, m'a luat cu sine îmbrăcându-mĕ bărbătesce şi ca să mĕ aibă neîncetat înaintea ochilor şi m'a numit Murad ca să nu atragă bănuiala nimuruĭ. Am fugit fiind-că e în dreptul fie-căruia rob a fugi dela cel ce-l ţine prins prin nedreptate, am mers în tabĕra Românilor fiind-că eĭ sunt fraţiĭ meĭ, m'am luptat împreună cu eĭ pentru că sunt Româncă şi fiind-că de mică copilă am fost deprinsă în meşteşugul armelor şi dorinţa d'a muri ca orĭ-ce Român pentru ţara mea. Dacă am voit să ucig pe Caraiman şi l'aş fi ucis de nu-mĭ apuca înainte Domnul meŭ, am făcut'o fiind-că el este pricina tuturor nenorocirilor mele.

— Minte, minte, stăpâne, strigà comandantul de ianicerĭ care o adusese; vrea să ne înşele, căcĭ puterea sa e maĭ pe sus de puterea uneĭ femeĭ.

— Adevĕrul vorbesce, rĕspunse Turcul care o numise încet cu adevĕratul eĭ nume.

— Osman! strigà Maria recunoscêndu-l.

— Da, Osman, rĕspunse el cu întristare, acela care de dragostea ta îşĭ uitase datoriile, a fugit împreună cu tine din tabĕra credincioşilor, a fost în tabĕra confraţilor tĕĭ şi, după ce iĭ s'a luminat în destul ochiĭ, a si[illegible]t acolo unde-l chiamă datoria ca să găséscă o mórte sigură dar vrednică de soldat prin care să scape

— Astfel îmĭ placĭ maĭ bine decât când te vedeam fugar dintre aĭ teĭ și gata d'a te face un călcător de lege, rĕspunse Maria fără a sĕ maĭ gândi la pericolul ce atêrna d'asupra capuluĭ sĕŭ.

— Ást oștén este femee! esclamà Vizirul privind pe Maria cu mirare și admirațiune! ăst oștén care s'a luptat maĭ bine ca cel maĭ fruntaș din oșteniĭ meĭ, este femee?!.....

— Da, stăpâne, rĕspunse Osman; și după astă afirmațiune îĭ povestì cum a întêlnit'o în grădina haremuluĭ luĭ Caraiman.

— Nu-mĭ vine să cred murmurà Turcul încremenit.

— Încredințéză-te, rĕspunse Maria smul gêndu-șĭ cu sânge rece cialmaoa din cap și lăsând să-ĭ cadă pe umerĭ și pe spate acea undă lucitóre de pĕr negru și mătăsos, care era cea maĭ frumósă podóbă a ființeĭ sale.

— Acum înțeleg pentru ce noĭ, o ordie întrégă de sute de miĭ de oștenĭ, nu putem birui o mână de ómenĭ, murmurà Vizirul oftând; dacă o femee este astfel, ce póte fi un bărbat!!...

După un mic interpaos, bĕtrânul Sinan întrebà pe Maria:

— Ce căutaĭ în tabĕra nóstră?

— N'am venit s'o spionez, rĕspunse ea, ci voiam ca să trec prin ea.

— Unde aveaĭ să te ducĭ?

— Să merg în vale și să trec Dunărea.

— Pentru ce?

— [illegible] să scot din lanțurĭ pe logodnicul meŭ, care zace în pivnițele Saraiuluĭ luĭ Ferat Mustafa de lângă Rusciuc din porunca luĭ Caraiman.

— Singură.

— Nu-ţĭ era frică de vre-o primejdie?

— Mĕ încredusem în hainele ce purtam, în iuţala caluluĭ ce aveam sub mine şi în virtutea braţuluĭ meŭ.

— Prea mare curaj pentru o femee!

— Mĕ întărea bizuiala în dreptatea şi nevinovăţia mea.

— Ia spune-mĭ drept şi pe cinstea de oştean nu minţĭ?

— N'am nevoe pe câtă vreme sciŭ că de-aci n'am să maĭ es cu viaţă.

— Te înşelĭ, rĕspunse Vizirul mişcat, şi ca să-ţĭ dovedesc că vitejiĭ sunt iubiţĭ şi preţuiţĭ pretutindenĭ, iată că-ţĭ daŭ voe să te ducĭ acolo unde aĭ plecat; îţĭ daŭ o teşcherea, cu care să poţĭ trece nesupĕrată Dunărea, un cal care să înlocuiască pe cel mort şi un tovarăş şi povăţuitor ce'ţĭ veĭ alege, ca să-ţĭ povăţuéscă paşiĭ şi ţiĭ minte şi să recunoscĭ că bĕtrânul Sinan este oştén şi scie a sĕ purta cu oştén.

— Eŭ voĭ fi acel povăţuitor, strigà Osman cu bucurie, eŭ te voĭ însoţi până la Rusciuc ca să te vĕd încaĭ pe deplin fericită cu acela ce-ĭ pismuesc sórtea, dar nu-ĭ voesc nicĭ un rĕŭ, căcĭ trebue să fie vrednic de atâta dragoste şi statornicie. Primescĭ Mario? aĭ încredere în mine?

— Da, rĕspunse fata întindêndu-ĭ mâna dréptă cu bărbăţie.

— Îţĭ mulţămesc.

— Deşi braţul tĕŭ îmĭ este trebuincios, ḑise Vizirul, dar fie, du-te, plecaţĭ până nu sĕ face ḑiuă şi întórceţi-vĕ iute că în curênd ţările vóstre vor avea nevoe de voĭ.

XVIII
Salvatoriĭ neașteptațĭ.

Mîrza pe care l'am negligeat atâta timp, dar pe care nu l'am uitat, îșĭ mânca amarul vieţiĭ încătuşat și ferecat în pivnițele castelului, în care îl aruncase viclenia luĭ Ţicalidi, pe când în ţara luĭ sĕ petreceaŭ așa marĭ evenimente fără ca dênsul sĕ le împărtășéscă.

După cum scim dintr'un capitol precedent, el îndată ce fù prins şi legat, fù aruncat într'o căruţă şi pornit spre o direcţiune necunoscută; astă pornire fù numaĭ o manoperă care să'l înşele despre locul unde era să fie închis, căcĭ după ce făcù maĭ multe ocolurĭ și cotiturĭ pe câmpiile din jurul castelului cu ochiĭ legaţĭ și aruncat în fundul căruţiĭ, fù oprit în dreptul porţilor din partea opusă ale acelorașĭ case; şi după ce traversà o grădină mare, fù condus într'un chioşc ascuns în întunecimea unuĭ boschet stufos şi scoborît printr'un mecanism secret care făcea să sĕ scufunde parchetul într'o pivniţă întunecósă săpată sub acel chioşc, în care nu rĕsbia nicĭ o radă de lumină şi nicĭ măcar aer îndestulător pentru nisce plămânĭ robuștĭ ca aĭ luĭ. O lampă atêrnată d'asupra capuluĭ sĕŭ abia împrăștia puţin negru întunerec din astă scorbură înfricoșată. După ce sĕ ridică la loc parchetul printr'acelașĭ mecanism șĭ i-sĕ smulse legătura dela ochĭ de o mână nevĕdută, audí viind de sus o voce care spuse că n'avea să móră, dar c'o să stea prisoner până la nouĕ ordine, și o să priméscă la fie-care treĭ dile nutremênt printr'o deschizătură din plafond prin care rĕsbea puţin aer. Indată ce încetă vocea,

nenorocitul prisoner sĕ sculà în sus ca să-şĭ visiteze cuşca, dar nu dete de multă ostenélă, căcĭ nu era maĭ mare de doĭ stânjinĭ şi maĭ lată de unul şi jumĕtate. Astă visită îl întristă şi maĭ tare căcĭ îĭ tăĭe orĭ-ce radă de speranţă, încredinţându-l că parchetul eĭ era de lespeḑĭ de piatră, mobilemêntul de un strat gros de pae acoperit cu o pânză grósă şi pereţiĭ de steiurĭ de piatră cioplіţĭ şi neteziţĭ carĭ nu sĕ puteaŭ dărîma cu nicĭ un chip, maĭ ales în lipsă de orĭ-ce instrument.

După ce termină astă durerósă cercetare, nenorocitul tînĕr ântâiŭ fù cuprins de desperare, gândindu-sĕ la sórtea ce'l ascepta şi maĭ ales la Maria luĭ care era în mânile Turcilor; sĕ înfuriă, lovì cu pumniĭ în uşa de fer şî în gratiile ferestreĭ, lovì zidul cu piciórele, strigă cât îĭ lua gura, nu mâncă ca să móră de fóme, sĕ cercă a'şĭ face séma singur; dar după ce vĕḑù că tóte sunt în zadar, că zidurile, uşa şi gratiile resistaŭ, că 'ĭ lipseaŭ mijlócele de sinucidere şi că natura nu vrea să 'l lase a murì de fóme, renunţă la tóte actele de violenţă şi căḑù într'o prostaţiune soră cu nesimţirea. Nevĕḑutul temnicer care 'ĭ arunca de sus la fie-care treĭ ḑile nutremênt, sĕ cercă de maĭ multe orĭ că prin strigătele sale să 'l deştepte din astă toropeală, şi vĕḑênd că nu rĕuşesce, îl lăsă în pace, şi nu 'i maĭ vorbì altă dată. Astfel trecù ḑile, trecù sĕptĕmânĭ, trecù chiar lunĭ întregĭ fără ca el să scóţă un sunet de glas din peptul sĕŭ şi fără să ia alt nutremênt ca să trăéscă decât câte-va sorbiturĭ de apă din vasul de lut ce era lângă el şi câţĭ-va dumicaţĭ din pânea ce i sĕ arunca.

Câte o dată îşĭ aducea aminte de lume, de ţără, de rangul luĭ, de datorie, de amiciĭ sĕĭ şi maĭ ales de Maria şi 'l apucă nisce furiĭ de nebunie, dar îndată sĕ potolea aducêndu-şĭ aminte că nu póte face nimic că să scape din astă subpămêntă, şi sĕ lăsa în voia sórteĭ, ca încaĭ mórtea să 'l smulgă din acea grósnică închisóre.

După ce trecù maĭ mult timp, pe care el nu'l putea mĕsura, din causă că la el nu era nicĭ ḑi, nicĭ nópte, auḑì de o dată şi pe neasceptate un sgomot de paşurĭ apropiindu-sĕ de temniţa sa.

Acest sgomot îl făcù sĕ iasă din obicinuita luĭ reverie şi să lipéscă urechea la uşă. Din ce în ce sgomotul sĕ apropia de el şi în fine auḑì chiar vocĭ de maĭ multĭ ómenĭ care vorbeaŭ între sine apropiindu-sĕ; ăst eveniment neasceptat iĭ produse şi bucurie şi témă. Îĭ produse bucurie, căcĭ începù să spere că 'ĭ vine vre-un ajutor din partea camaraḑilor sĕĭ, iar témă, căcĭ sĕ gândì că póte vin călăiĭ sĕĭ, ca să'ĭ curme prin mórte astă captivitate care de şi era teribilă, totuşĭ era viaţă.

În fine o parte din păretele din faţa culcuşuluĭ sĕŭ sĕ scufundă şi dete la iveală o uşe, prin care întrà în temniţa sa un val orbitor de lumină, care de odată iĭ orbì vĕḑul şi pe urmă îl făcù să vaḑă înainte-ĭ o ceată de câte-va fiinţe omenescĭ îmbrăcate în haine de ianicerĭ turcescĭ. Astă vedenie făcù pe Mîrza maĭ ântâĭ să sĕ cutremure, dar pe urmă să sĕ resemneze şi să 'şĭ ascepte mórtea cu bărbăţie.

— Ce căutaţĭ? ce maĭ vreţĭ cu mine? strigă el cu un ton sĕlbatic, retrăgêndu-sĕ într'un colţ

pae pe jumĕtate putrede; nu v'aţĭ săturat cu chinurile ce 'mĭ aţĭ dat pân' acum, voiţĭ şi viaţa mea?

Unul din Turcĭ, un june frumos şi fără de mustăţĭ, cum îl audi sĕ uită un moment la el cu tinereţe şi pe urmă, recunoscênd în chipul luĭ, cu tótă slăbiciunea, cu tótă gălbenéla feţiĭ luĭ şi mărimea pĕruluĭ şi a bărbiĭ ce 'ĭ crescuse, trăsurile bravuluĭ căpitan, sĕ repedì asupră-ĭ ca să 'l îmbrăţişeze, Mîrza credênd că voesce să 'l sugrume începù să sĕ apere cu pumniĭ şi să strige:

— Nu mĕ veţĭ prinde decât numaĭ mort.

— Mîrzea, iubitul meŭ, nu maĭ mĕ recunoscĭ? strigă junele cu o voce plină de o nespusă dulceaţă, nu maĭ cunoscĭ tu pe Maria, pe logodnica ta? *)

Audind aste cuvinte Mîrza încetà d'a sĕ maĭ apĕra, rotì uĭmit ochiĭ în juru-ĭ ca cum ar fi fost prada vr'uneĭ năluciri, apoĭ sĕ uită lung în faţa juneluĭ Turc şi dise:

— Óre nu mĕ înşelĭ? óre nu sunt jucăria vre-unuĭ vis? . . . saŭ umbra sufletuluĭ tĕŭ! . . .

— Nu iubitul meŭ, strigă junele Turc agăţêndu-sĕ de gîtul luĭ ca un nebun, nu e umbra sufletuluĭ meŭ, ci sunt eŭ, eŭ Maria ta, iubita ta logodnică pentru care aĭ pătimit aşa de mult; pipăe-mĕ şi încredinţédă-te că sunt viĭe.

— Ce fel şi tu escĭ prinsă? şi tu în astă temniţă?

— Liniscesce-te, nu sunt prinsă, sunt slobodă şi 'ţĭ aduc mântuirea.

— Înţeleg murmură el cu întristare, aĭ aflat dela răpitorul meŭ robirea mea şi de

*) Ilustraţiunea vedĭ pag. 177.

mila pentru mine aĭ dobêndit cine scie prin ce înjosirĭ scăparea mea. Nu voĭ să trăesc prin mijlóce înjositóre, du-te şi lasă-mĕ să mor aicĭ.

— Nu avea frică, iubite prĭetene, nicĭ una din temerile tale nu sunt întemeiate; tot sunt vrednică de tine, tot pot să ţiŭ înainte-ţĭ fruntea în sus cu sumeţie, căcĭ prin ajutorul luĭ D-ḑeŭ am scăpat din mânele Turcilor neatinsă şi d'aprópe două lunĭ m'am întors în ţara mea şi m'am luptat împotriva lor în locul tĕŭ, alăturĭ cu aĭ meĭ, iar acum viŭ dintre eĭ, că să te scap şi pe tine.

— Mario, nu mĕ înşelĭ tu óre? strigă captivul palpitând de emoţiune.

— Iaŭ martor pe D-ḑeŭ cel de sus, rĕspunse fata întinḑênd cu solemnitate mâna spre cer, că adevĕr grăesce gura mea.

— O! D-ḑeule sfinte! îţĭ mulţumesc, strigă bietul june căḑênd în genunche şi ridicându-şĭ ochiĭ spre boltele temniţeĭ, îţĭ mulţumesc că după aşa marĭ şi neasemĕnate suferinţe mĕ învrednicescĭ să gust o fericire aşa de neasceptată. Ce fac fraţiĭ meĭ? ce face ţara mea? adăogă el îndată ce termină astă piósă mulţămire.

— Este în rĕsboiŭ cu Turciĭ şi are mare nevoe de braţul tĕŭ.

— Să sburăm cu un minut maĭ curênd, strigă bravul căpitan îndreptându-sĕ spre uşă, căcĭ mult 'mĭ-e dor de scumpiĭ meĭ tovarăşĭ.

Osman care fusese un privitor mut, dar nu nesimţitor la astă scenă ce am schiţat'o cu iuţală şi nelămurire, îşĭ sterse pe sub ascuns de maĭ multe orĭ ochiĭ de lacrămĭ, şi îşĭ apăsà de maĭ multe orĭ sbuciumările inimeĭ şi nisce avênturĭ sĕlbatice d'a curma cu o isbitură morşi punênd înainte-ĭ drept baricadă mormanul de

tală turmentele ce 'ĭ causa astă supremă fericire, pe care dênsul nu maĭ spera s'o guste vre-o dată. Rațiunea însă învinse instinctul, omul domolì fiara, și după ce së maĭ alinară primele furiĭ, arëtà temnicerilor inelul grecului și le umplù mânile cu darurĭ scumpe. Cum vědù inelul temnicieriĭ nu maĭ cârtiră și lăsară pe captiv să iasă din temniță împreună cu iubita sa. Junele Turc plecà și el în urma fericiților iubițĭ, trecù împreună cu eĭ prin Rusciuc, trecù împreună cu eĭ Dunărea pe podul ce stabilise pe vase Sinan Pașa, călětorì împreună cu eĭ dela Giurgiŭ până în sus de Tîrgoviște, și după ce ajunse din colo de taběra turcéscă aprópe de cea Românéscă, së oprì și le qise:

— Mergețĭ sănătoșĭ, păreche fericită, luptați-vě cu bărbăție pentru țara vóstră, și după pace trăițĭ în linisce aducêndu-vě aminte câte odată de nenorocitul Osman. În furia rěsboiuluĭ, însă feriți-vě d'a vě întâlnì cu mine, căcĭ 'mĭ ar părea fórte rěŭ ca să mor de mânile vóstre saŭ să mě abat încă odată dela datoria mea.

Maria și Mîrza ar fi voit să'șĭ arate prin vorbe duióse blândețea lor către ăst nefericit june, dar nu putură, căcĭ el perì dinnaintea lor maĭ 'nainte d'a putea deschide eĭ gura să vorbéscă.

Întrarea în taběra română a asteĭ părechĭ așa de puțin asceptată aduse bucurie nedescrisă tuturor Românilor; toțĭ luară pe Mîrza drept un înviat din morțĭ și pe Maria drept un noŭ înger mântuitor. Astă bucurie fù întreruptă de subita întrare a oștilor aliate, care produse o nouě bucurie speranțeĭ în mântuirea patrieĭ.

XIX.

Bătălia dela Tîrgoviște și Giurgiŭ.

Nu sĕ dete resbelul general îndată ce sosì oștile aliate, ci sĕ continuà hărțuelele conduse așa de avantagios de către Mihaĭ, ca să sĕ deprindă cu Turciĭ acele cete creştine compuse din adunăturĭ neobicĭnuite cu figurile sĕlbatice ale musulmanilor și cu tipurile asiatice și africane și să sĕ convingă prin ele însă-le, că faima de vitejie ce aŭ dobêndit armiile păgîne era esagerată. Astă convingere sĕ dobêndì curênd, fiind-că tabĕrile inimice eraŭ vecine și încăerările repețite cu neprecurmare, eraŭ în totd'auna avantagióse creștinilor. După maĭ multe ḍile de hărțuélă, oștile creștine care tremurase la auḍul numeluĭ de Turc, începură să céră în gura mare lupta generală ca să termine cu un minut maĭ curênd cu ăștĭ barbarĭ, iar Turciĭ descurajațĭ de bătălia dela Călugărenĭ pe de o parte, iar pe de alta de nenumĕratele înfrângerĭ ce le împuțina numĕrul într'un mod simțitor, începură sĕ slăbéscă și sĕ céră a sĕ retrage din țară.

Sinan Pașa vĕḍênd că nu maĭ póte impune disciplina, sĕ vĕḍù nevoit a sĕ retrage spre Tîrgoviște. Oștile aliate îndată ce aflară despre astă mișcare, porniră după Turcĭ, sĕ așeḍară pe o câmpie bine apĕrată din fața orașuluĭ și asceptară momentul cel maĭ priincios pentru atac. Sinan cum sĕ informà că oștile aliate aŭ tăbĕrît în fața armiiĭ sale, sĕ suì pe un deal înalt ce domina cetatea, și vĕḍênd armata inimică numĕrósă, bine armată și bine rênduită,

aflând iarăşĭ că sĕ maĭ ascepta şi sosirea Archiduceluĭ Maximilian cu oştĭ şi maĭ numĕróse, compusă din italienĭ ispitiţĭ şi iscusiţĭ în arta resbeluluĭ, suspinà din suflet, şi sub pretecst că voesce să facă un paş strategic, lăsà în Tìrgovişte o garnisónă de 4000 rĕsboinicĭ, artilerie şi munitiunĭ îndestulătóre, dete comanda garnisóneĭ luĭ Ali Paşa şi luĭ Mehmed Beĭ locotenentul sĕŭ, şi sĕ retrase într'o nópte spre Bucurescĭ cu tótă armata sa.

A doua ḑi, Batori cum sĕ sculà de diminéţă, rênduì oştile în linie de bătae generală, pornì spre Turcĭ în regulă şi rĕmase uimit de mirare aflând tabĕra pustie. După ce luà tóte precauţiunile ca să nu fie surprins, trămise iscóde ca să afle de mersul Turcilor şi aflând că eĭ fugeaŭ într'un suflet spre Bucurescĭ, încunjurà Tîrgoviştea prinse şi măcelărì 4000 de iscóde duşmane trimise de cu ḑiua după proviziĭ, pe când sĕ întorcéŭ încărcate cu prăḑĭ, şi la 15 Octomvre 1595, atacà cetatea din maĭ multe părţĭ de odată.

Bine sĕ luptară creştiniĭ, marĭ talente de bravură desvoltà Răsvan noul Domn al Moldoveĭ, strălucite esemple de curaj şi bărbăţie dete bravilor sĕĭ marele Mihaĭ, cu multă inimoşie sĕ luptà Mîrza, care sĕ întorsese de curênd din Turcia setos de lupte, iubita luĭ amazónă nu sĕ lăsà să rĕmâe maĭ pe jos; nobiliĭ Săcuĭ şi cavaleriĭ Florentinĭ sub conducerea iscusituluĭ Silvio Picolomini sĕ întrecură în fapte de vitejie cu faimósa pleiadă a căpitanilor Românĭ, care dobêndise coróna nemuririĭ în atâtea lupte de semiḑeĭ, dar şi Turciĭ din cetate sĕ apĕrară bine. Zidurile sĕ sfărîmaŭ, turnurile cădeaŭ

sdrumicându-sĕ, şanţurile sĕ umpleaŭ cu buşteniĭ aprinşĭ, scările sĕ aşedaŭ pe crestele zidurilor, şi focul ce consuma tot fără a sĕ stinge, curgea ca plóia désă peste cetatea osêndită la nimicire, şi cu tóte astea Osmanlîiĭ, aducêndu-şĭ aminte că sunt strănepoţĭ de marĭ eroĭ, sĕ luptară cu atâta vitejie în cât nu numaĭ sĕ arătară demnĭ de eĭ dar şi 'ĭ întrecură. De maĭ multe orĭ sĕ aşedară scările pe creste, de maĭ multe orĭ creştiniĭ isbutiră a sĕ suì până la vêrfurile lor, de maĭ multe orĭ năvăliră prin spărturile facute de oţelul distrugĕtor şi maşinele sfărimătóre, însă de atâtea orĭ fură respinşĭ, de atâtea orĭ întăririle fură cruţate de năvălitorĭ!... Era o priveliște démnă de vĕdut; geniul rĕsboiuluĭ ţinea cumpĕna dréptă privind cu mândrie şi plăcere la astă luptă de titanĭ.

În fine crucea învinse, focul inventat de Săcuì aprinse zidul de lemn ce încunjura cetatea, Turciĭ sĕ vĕdură încunjuraţĭ de foc şi inimicĭ, sĕ luptară încă, voiră să scape fugind printr'o portiţă dosnică, dar fură vĕduţĭ, respinşĭ înapoĭ şi măcelăriţĭ fără de milă. Comandantul cetăţiĭ şi adjutantul luĭ cădură în mâna creştinilor viĭ nevătămaţĭ şi ca să scape de mórte, sĕ coborîră după gloriosul piedistal ce le procurase eroica lor luptă, şi sĕ înjosiră a-şĭ cerşì graţia şi a descoperì duşmanilor planul luĭ Sinan, care după credinţa lor a sĕvîrşit către eĭ un act de vêndare.

Batori le înţelese înjositul scop şi, după ce le refusà libertatea pentru o scumpă despăgubire, iĭ trimise spre Cluj, iar el ocupà cu totul Tîrgoviştea, o curăţî de Turcĭ şi pe urmă pornì

urmat de victoriósa sa oștire spre Bucurescĭ în góna luĭ Sinan.

Acesta îndată ce aflà că Tîrgoviștea a că̦ut așa curênd în mânile Românilor, sĕ sperià fórte, și fără să maĭ lase timp ca să i sĕ odihnéscă oștile, dete foc Bucurescilor și întăriturilor sale de lemn, dărîmà și minà cetățuia Radu Vodă ca s'o arunce în aer prin fitilurĭ suterane îndată ce vor ocupa-o oștile creștine, și pornì spre Giurgiŭ în cea maĭ mare grabă părăsind pe drum o mare mulțime de tunurĭ, bagaj și cămile. Ajungênd pe malul Dunăriĭ avù nenorocirea d'a 'șĭ vedea osteniĭ că sĕ omóră uniĭ pe alțiĭ, năpădind care maĭ de care să trécă maĭ ântâiŭ peste podurĭ și să între în șeicĭ, și să va̦dă ómenĭ în tótă firea fugind speriațĭ spre Dunăre fără să fie de cine-va urmărițĭ și aruncându-sĕ de bună voe în apă ca să sĕ înece, așa de mult iĭ băgase în grózā numele creștinilor și maĭ ales al luĭ Mihaĭ.

Creștiniĭ aflând că Turciĭ fugeaŭ spre Giurgiŭ, nu intrară în Bucurescĭ, ci porniră după eĭ pe altă cale, ca să pótă a le eșì înainte și să nu sĕ împedice de pârjolurile și pustiirele ce lăsaŭ în urmă-le păgâniĭ; întâlnind în cale o sémă de Turcĭ ce mânaŭ înainte-le turme de vite, iĭ lovì, iĭ ucise, le luà vitele și porniră înainte.

Mihaĭ, căpitaniĭ și roșioriĭ luĭ formând antegarda armateĭ, apucară înaintea armateĭ și ajunseră ceĭ d'ântâiŭ în fața Giurgiuluĭ; o parte din Turcĭ trecuse deja Dunărea, altă parte era în ostrovul Sf. George și ceĭ maĭ mulțĭ, împreună cu care, vite și zacherele, eraŭ încă pe pod, înaintând cu mare greutate din causa îm-

bulzeleĭ și a percepereĭ uneĭ taxe ce sĕ strîngea de un vameș Turc pentru capetele de vite luate ca pradă. Mihaĭ vĕḑênd învălmășala în care eraŭ Turciĭ, nu maĭ așteptà ca să soséscă și armia cea mare, ci cu mâna luĭ de vitejĭ căḑù ca un trăsnet în mîjlocul fugarilor.

Imĭ este cu anevoie a descrie spaima, gróza și încurcătura ce produse astă lovire neașteptată; Turciĭ vĕḑêndu-sĕ isbițĭ pe la spate nu sĕ maĭ gândiră la strîngerea taxelor ci să năpustiră cu toțiĭ înainte ca să scape de teribila sabie a luĭ Mihaĭ, și voind să scape de un dușman, dete de altul maĭ mare, sĕ încurcară între care și vite și produse o neorênduială așa de mare încât artileria luĭ Mihaĭ, care îĭ împroșca într'una cu plumb și fer, isbea numaĭ în perețiĭ groșĭ de carne vie.

Astă măcelărire sângerósă care costă viața a maĭ multe miĭ de Turcĭ, ar fi durat încă mult timp dacă n'ar fi sosit întunerecul nopțiĭ spre a-ĭ pune capĕt. In timpul aceleĭ nopțĭ Sinan isbuti a trece dincolo de Dunăre împreună cu o parte din armata sa aprópe sfărîmată și a întări capetele podurilor, care eraŭ legate între ele cu lanțurĭ gróse. A doua ḑi sosi și Batori cu armia cea mare, și cum ajunse rupse întăririle dela capĕtul poduluĭ despre Giurgiŭ și începù să isbéscă restul fugarilor prin șarje de cavalerie. Turciĭ ca să scape maĭ curênd, aruncară tunurĭ și bagaje în Dunăre, sĕ năpustiră spre pod și ceĭ maĭ mulțĭ săriră în apă ca s'o trécă în not, dar Mihaĭ prin artileria sa puse un capĕt tragic și astor desperate sforțurĭ și isbuti a rupe prin repetate loviturĭ de obusurĭ, podul dintre sf. George și Giurgiŭ și al des-

părţi în două tocmaĭ când era înţesat de lume. Rîul luà luntrele în curentul cursuluĭ sĕŭ, greutatea după el îl făcù să sĕ scufunde şi lacoma undă începù să înghiţă cu repeḑiciune o mulţime nenumĕrată de victime, ómenĭ şi dobitóce.

Dunărea într'o clipă sĕ umplù de cadavre de diverse forme, de sfărîmăturĭ de felurite soiurĭ, de turbane ce pluteaŭ pe suprafaţa apeĭ şi de şiróie negre de sânge ce curgea din nenumĕrate rane, încât într'o clipă apele canaluluĭ sĕ roşiră şi nu maĭ putură curge înainte fiind împedecate de mulţimea cadavrelor ce căḑuse în el. Mult timp locuitoriĭ din partea loculuĭ nu putură scóte apă fără a scóte şi un cadavru de om saŭ dobitoc.

Treĭ ḑile ţinù teribilul măcel din faţa Giurgiuluĭ, în care muriră 15,000 de Turcĭ, maĭ mulţĭ decât perise în tóte resbelele ce avusese eĭ în decurs de ḑece anĭ; treĭ ḑile apele Dunăriĭ curse amestecate cu sânge, cu cadavre plutinde şi cu corpurĭ viĭ, treĭ ḑile Româniĭ întrecură în vitejie şi sprintenie pe toţĭ aliaţiĭ lor, şi sĕ espuse la miĭ de pericole fără a sĕ înfrânge o singură dată. In aprinderea lupteĭ, căcĭ Turciĭ, vĕḑêndu-sĕ între două primejdiĭ sĕ luptaŭ cu desperare, Româniĭ cutezară a întra pe podul cel pe jumĕtate rupt şi a împroşca grósnic pe ceĭ după malul opus, pe când aceia tăia cu sĕcurile otgónele ca să ia luntrele apa şi să-ĭ scape de duşmanĭ. Mîrza şi Maria era în numĕrul lor, totdéuna în fruntea pericoluluĭ şi totdéuna alăturĭ unul de altul.

La 25 Octombre aliaţiĭ vĕḑĕnd că n'aŭ de ce sĕ maĭ teme despre Dunăre, sĕ năpustiră asupra cetăţuiĭ Giurgiuluĭ, o bătură treĭ ḑile

d'arêndul, şi după multă vĕrsare de sânge din ambele părţĭ, o luară cu asalt împreună cu o corabie încărcată cu felurite scumpeturĭ, trecurà garnisóna sub sabie, după obiceiul timpuluĭ, lăsând scăpat numaĭ un singur om ca să ducă confraţilor sĕĭ vestea nimicireĭ lor, desfiinţară podul aruncat peste canalul sf. George, şi după ce dărîmară zidurile cetăţiĭ pănă la pămênt ca să nu maĭ serve de adăpost Turcilor, porniră spre Carpaţĭ ca nisce triumfătorĭ ducênd după sine şéptedecĭ de tunurĭ luate cu sabia, o mulţime de carĕ încărcate cu felurite arme, prădĭ şi providiĭ şi maĭ multe miĭ de prisonierĭ.

Pe când marele Sinan, triumfătorul Asieĭ, Africeĭ şi Egiptuluĭ, înfrângĕtorul Grecilor şi gloria Musulmanilor, sĕ întorcea spre Constantinopole cuprins de mare jale şi plângênd de ciudă, Mihaĭ, după ce mulţămi din inimă aliaţilor sĕĭ, sĕ despărţi de eĭ, lăsà pe Batori să sĕ întórcă la scaunul sĕŭ din Belgrad, pe Răsvan Vodă să sĕ ducă cu ajutorul Săcuilor ca să-şĭ reia tronul usurpat de Irimia Movilă, şi el întrà în Tîrgovişte încărcat de glorie. Indată ce sĕ vĕdù reîntrat după aşa lungă lipsă în capitala sa, sĕ puse a repara stricăciunile causate de Turcĭ, reconstruì zidurile cetăţui şi sĕrbători gloriosul sĕŭ triumf printr'o nuntă mare şi frumósă, făcută cu ocazia cununieĭ luĭ Mîrza cu Maria Putoeanca, acea păreche legendară de iubiţĭ, care suferise unul pentru altul aşa de mult şi sĕ întrecuse care maĭ de care să dea maĭ strălucite probe de bravură şi bărbăţie, demnă de contimporaniĭ luĭ Omer.

Intr'o ḑi noiĭ căsătoriţĭ, pe când sĕ plimba pe sub zidurile cetăţiĭ ce sĕ preînoia cu mare grabă,